Samling af Afgørelser

RETTENS DOM (Tredje Afdeling)

12. december 2014*

»Konkurrence — karteller — markedet for paraffinvoks — beslutning, der fastslår en overtrædelse af artikel 81 EF — fastsættelse af priser — bevis for overtrædelse — retningslinjerne af 2006 for beregning af bøder — ligebehandling — skærpende omstændigheder — gentagelsestilfælde — begrundelsespligt — formildende omstændigheder — stærkt begrænset deltagelse — uagtsom overtrædelse — ret til forsvar — fuld prøvelsesret«

I sag T-558/08,

Eni SpA, Rom (Italien), ved advokaterne M. Siragusa, D. Durante, G. Rizza, S. Valentino og L. Bellia,

sagsøger,

mod

Europa-Kommissionen ved F. Castillo de la Torre og V. Di Bucci, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående principalt en påstand om annullation af Kommissionens beslutning K(2008) 5476 endelig af 1. oktober 2008 om en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39 181 — Lysvoks) samt subsidiært en påstand om annullation eller nedsættelse af den bøde, der blev pålagt sagsøgeren,

har

RETTEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, O. Czúcz (refererende dommer), og dommerne I. Labucka og D. Gratsias,

justitssekretær: ekspeditionssekretær J. Palacio González,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 19. marts 2013,

afsagt følgende

* Processprog: italiensk.

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

1. *Den administrative procedure og vedtagelsen af den anfægtede beslutning*

1 Ved beslutning K(2008) 5476 endelig af 1. oktober 2008 om en procedure i henhold til artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39 181 – Lysvoks) (herefter »den anfægtede beslutning«) fastslog Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, at sagsøgeren, Eni SpA, sammen med andre virksomheder havde overtrådt artikel 81, stk. 1, EF og artikel 53, stk. 1, i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS) ved at deltage i et kartel på markedet for paraffinvoks i EØS og på det tyske marked for råparaffin.

2 Adressaterne for den anfægtede beslutning er, ud over sagsøgeren, følgende selskaber: Esso Deutschland GmbH, Esso Société anonyme française, ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA og Exxon Mobil Corp. (herefter under ét »ExxonMobil«), H&R ChemPharm GmbH, H&R Wax Company Vertrieb GmbH og Hansen & Rosenthal KG (herefter under ét »H&R«), Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG, MOL Nyrt., Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo SA og Repsol YPF SA (herefter under ét »Repsol«), Sasol Wax GmbH, Sasol Wax. International AG, Sasol Holding in Germany GmbH og Sasol Ltd (herefter under ét »Sasol«), Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Ltd, the Shell Petroleum Company Ltd, Shell Petroleum NV og the Shell Transport and Trading Company Ltd (herefter under ét »Shell«), RWE Dea AG og RWE AG (herefter under ét »RWE«) samt Total SA og Total France SA (herefter under ét »Total«) (første betragtning til den anfægtede beslutning).

3 Paraffinvoks fremstilles af råolie på et raffinaderi. Det bruges til fremstilling af varer som stearinlys, kemiske produkter, dæk og bilprodukter og anvendes inden for gummi-, emballage-, klæbemiddel- og tyggegummiindustrien (fjerde betragtning til den anfægtede beslutning).

4 Råparaffin er den råvare, der kræves for at fabrikere paraffinvoks. Den fremstilles i raffinaderierne som et biprodukt ved produktionen af olie på grundlag af råolie. Den afsættes også til endelige kunder, såsom producenter af spånplader (femte betragtning til den anfægtede beslutning).

5 Kommissionen indledte sin undersøgelse, efter at Shell Deutschland Schmierstoff ved skrivelse af 17. marts 2005 havde underrettet den om, at der bestod et kartel, og anmodet den om bødefritagelse i henhold til Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 2002 C 45, s. 3, herefter »samarbejdsmeddelelsen af 2002«) (72. betragtning til den anfægtede beslutning).

6 Den 28. og 29. april 2005 foretog Kommissionen i henhold til artikel 20, stk. 4, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i [artikel 81 EF og 82 EF] (EFT 2003 L 1, s. 1) kontrolundersøgelser på stedet i »H&R/Tudapetrols«, Enis, MOL's, Sasols, ExxonMobils, Repsols og Totals lokaler (75. betragtning til den anfægtede beslutning).

7 Mellem den 25. og den 29. maj 2007 tilstillede Kommissionen de selskaber, hvortil henvises ovenfor i præmis 2, herunder sagsøgeren, en klagepunktsmeddelelse (85. betragtning til den anfægtede beslutning). Eni besvarede klagepunktsmeddelelsen ved skrivelse af 14. august 2007.

8 Den 10. og 11. december 2007 afholdt Kommissionen en høring, hvori Eni deltog (91. betragtning til den anfægtede beslutning).

9 På grundlag af de beviser, den var i besiddelse af, fastslog Kommissionen i den anfægtede beslutning, at adressaterne, som udgjorde størstedelen af producenterne af paraffinvoks og råparaffin i EØS, havde deltaget i en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse af artikel 81 EF og EØS-aftalens artikel 53, som omfattede hele EØS' område. Overtrædelsen bestod i aftaler eller samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse samt udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger vedrørende paraffinvoks (herefter »overtrædelsens primære aspekt«). For RWE's (senere Shells), ExxonMobils, MOL's, Repsols, Sasols og Totals vedkommende vedrørte overtrædelsen angående paraffinvoks ligeledes opdeling af kunder eller markeder (herefter »overtrædelsens andet aspekt«). Desuden drejede den af RWE, ExxonMobil, Sasol og Total begåede overtrædelse sig ligeledes om råparaffin afsat til endelige kunder på det tyske marked (herefter »råparaffinaspektet af overtrædelsen«) (2., 95. og 328. betragtning til samt artikel 1 i den anfægtede beslutning).

10 Den ulovlige praksis blev udøvet på konkurrencebegrænsende møder, som deltagerne benævnte »tekniske møder« eller undertiden »Blauer Salon«-møder, samt på »råparaffinmøder«, der særligt drejede sig om spørgsmål vedrørende råparaffin.

11 Størrelsen af de bøder, der blev pålagt i det foreliggende tilfælde, blev udmålt på grundlag af retningslinjerne for beregning af bøder efter artikel 23, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1/2003 (EUT 2006 C 210, s. 2) (herefter »2006-retningslinjerne«), som var gældende på det tidspunkt, hvor Kommissionen tilstillede de selskaber, hvortil der henvises i præmis 2 ovenfor, klagepunktsmeddelelsen.

12 Den anfægtede beslutning indeholder navnlig følgende bestemmelser:

»*Artikel 1*

Følgende virksomheder har overtrådt bestemmelserne i artikel 81, stk. 1, [EF] og fra den 1. januar 1994 EØS-aftalens artikel 53 ved i de angivne tidsrum at have deltaget i en vedvarende aftale og/eller en samordnet[, vedvarende] praksis inden for paraffinvokssektoren i fællesmarkedet og fra den 1. januar 1994 i EØS:

Eni SpA: den [30. og 31.] oktober 1997 og fra den 21. februar 2002 til den 28. april 2005.

[…]

Artikel 2

Der pålægges følgende bøder for den i artikel 1 omhandlede overtrædelse:

Eni SpA: 29 120 000 EUR

Esso Société Anonyme Française: 83 588 400 EUR

heraf i fællesskab og solidarisk med

ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA og ExxonMobil Corporation: 34 670 400 EUR, heraf i fællesskab og solidarisk med Esso Deutschland GmbH: 27 081 600 EUR

Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: 12 000 000 EUR

Hansen & Rosenthal KG i fællesskab og solidarisk med H&R Wax Company Vertrieb GmbH: 24 000 000 EUR

heraf i fællesskab og solidarisk med

H&R ChemPharm GmbH: 22 000 000 EUR

MOL Nyrt.: 23 700 000 EUR

Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA i fællesskab og solidarisk med Repsol Petróleo SA og Repsol YPF SA: 19 800 000 EUR

Sasol Wax GmbH: 318 200 000 EUR

heraf i fællesskab og solidarisk med

Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH og Sasol [Ltd]: 250 700 000 EUR

Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Limited, the Shell Petroleum Company Limited, Shell Petroleum NV og the Shell Transport and Trading Company Limited: 0 EUR

RWE-Dea AG i fællesskab og solidarisk med RWE AG: 37 440 000 EUR

Total France SA i fællesskab og solidarisk med Total SA: 128 163 000 EUR.«

2. *Om Eni-koncernen*

13 Hvad angår sagsøgerens deltagelse i overtrædelsen har Kommissionen i den anfægtede beslutning anført følgende:

»[…]

(342)
Det er i kapitel 4 godtgjort, at Eni i perioden for selskabets deltagelse i overtrædelsen deltog gennem de ansatte i AgipPetroli SpA og Eni SpA […]

(343)
AgipPetroli SpA var repræsenteret ved et møde den 30. og 31. oktober 1997 og fra den 21. og 22. februar 2002 til den 31. december 2002 (da det fusionerede med Eni SpA og dermed ophørte med at eksistere), og Eni SpA deltog fra den 1. januar 2003 (fra denne dato håndterede Enis raffinerings- og marketingsafdelinger salget af paraffinvoks og råparaffin) til den 28. april 2005 (datoen for overtrædelsens ophør).

(344)
AgipPetroli SpA blev overtaget af Eni SpA den 31. december 2002. I medfør af principperne fastsat i 334. betragtning skal Eni SpA følgelig anses for at have overtaget ansvaret for AgipPetroli SpA's aktiviteter, der lå før den 31. december 2002 […]

(345)
Følgelig skal Eni SpA holdes ansvarlig ikke alene for sin direkte deltagelse i kartellet efter overtagelsen af AgipPetroli SpA (den 31.12.2002), men ligeledes for AgipPetroli SpA's aktiviteter inden for kartellet forud for denne dato.

(346)
Eni har i sit svar på klagepunktsmeddelelsen ikke bestridt Kommissionens konklusioner om dets ansvar.

(347)
Af de ovennævnte årsager findes Eni SpA ansvarlig for sin deltagelse i et møde den 30. og 31. oktober 1997 og fra den 21. og 22. februar 2002 til den 28. april 2005 (datoen for overtrædelsens ophør).«

Retsforhandlinger og parternes påstande

14 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 17. december 2008 har sagsøgeren anlagt nærværende søgsmål.

15 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Tredje Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling. Som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse i henhold til procesreglementets artikel 64 har Retten anmodet parterne om at besvare visse skriftlige spørgsmål og fremlægge forskellige dokumenter. Parterne har efterkommet denne anmodning inden for den fastsatte frist.

16 Parterne afgav indlæg og besvarede Rettens mundtlige spørgsmål under retsmødet den 19. marts 2013.

17 Henset til forbindelsen mellem de faktiske omstændigheder i sag T-540/08, Esso m.fl. mod Kommissionen, sag T-541/08, Sasol m.fl. mod Kommissionen, sag T-543/08, RWE og RWE Dea mod Kommissionen, sag T-544/08, Hansen & Rosenthal og H&R Wax Company Vertrieb mod Kommissionen, sag T-548/08, Total mod Kommissionen, sag T-550/08, Tudapetrol mod Kommissionen, sag T-551/08, H&R ChemPharm mod Kommissionen, sag T-562/08, Repsol YPF Lubricantes y especialidades m.fl. mod Kommissionen, og sag T-566/08, Total Raffinage Marketing mod Kommissionen, og til sammenhængen mellem de rejste retlige spørgsmål besluttede Retten først at afsige dommen i nærværende sag efter retsmøderne i de pågældende konnekse sager, hvoraf det sidste fandt sted den 3. juli 2013.

18 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Den anfægtede beslutning annulleres helt eller delvist med de deraf følgende konsekvenser for størrelsen af den pålagte bøde.

— Subsidiært annulleres eller nedsættes den bøde, der er blevet pålagt sagsøgeren.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

19 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

20 Sagsøgeren har fremført seks anbringender til støtte for sit søgsmål.

21 Sagsøgeren har først anført to anbringender om anfægtelsen af selskabets deltagelse i kartellet vedrørende overtrædelse af artikel 81 EF. Det første vedrører beviset for selskabets deltagelse som følge af dets tilstedeværelse på det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997. Det andet vedrører dets deltagelse i overtrædelsen fra den 21. februar 2002 til den 28. april 2005.

22 Sagsøgeren har endvidere fremsat fire anbringender vedrørende beregningen af selskabets bøde. Det tredje anbringende vedrører en tilsidesættelse af artikel 81 EF, artikel 23 i forordning nr. 1/2003, 2006-retningslinjerne samt af proportionalitets- og ligebehandlingsprincipperne på grund af en urigtig fastsættelse af en koefficient på 17% som følge af overtrædelsens grovhed og af et tillægsbeløb kaldet »adgangsbeløb«. Det fjerde anbringende vedrører en tilsidesættelse af artikel 81 EF, artikel 23 i forordning nr. 1/2003, 2006-retningslinjerne, af retssikkerheds- og ligebehandlingsprincipperne samt et magtmisbrug på grund af en forhøjelse af bødens størrelse med 60% som følge af en skærpende omstændighed i form af gentagelsestilfælde. Det femte anbringende vedrører en tilsidesættelse af artikel 81 EF, artikel 23 i forordning nr. 1/2003, 2006-retningslinjerne samt af ligebehandlingsprincippet og begrundelsespligten, for så vidt som Kommissionen ikke har anerkendt, at der forelå en formildende omstændighed i form af selskabets stærkt begrænsede deltagelse i kartellet og dets manglende deltagelse ved iværksættelsen heraf. Det sjette anbringende vedrører en tilsidesættelse af artikel 81 EF, artikel 23 i forordning nr. 1/2003 og, 2006-retningslinjerne som følge af en manglende anerkendelse af en formildende omstændighed i form af uagtsomhed.

23 Eftersom det første og andet anbringende vedrører vurderingen af beviserne om Enis deltagelse i kartellet, finder Retten det passende at behandle dem sammen.

1. *Det første og andet anbringende om selskabets deltagelse i kartellet vedrørende overtrædelsen af artikel 81 EF*

24 Sagsøgeren har med sit første anbringende gjort gældende, at Kommissionen ulovligt konkluderede, at selskabet havde deltaget i en aftale eller samordnet praksis på grundlag af selskabets tilstedeværelse på det tekniske møde den 30. og 31. oktober i Hamburg (Tyskland). Sagsøgeren har med sit andet anbringende gjort gældende, at selskabets deltagelse i kartellet fra den 21. februar 2001 til den 28. april 2005 blev fastsat ulovligt.

Om begreberne aftale og samordnet praksis

25 Ifølge artikel 81, stk. 1, EF er alle aftaler mellem virksomheder, alle vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og alle former for samordnet praksis, der kan påvirke handelen mellem medlemsstater, og som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet, uforenelige med fællesmarkedet og forbudt.

26 For at der er tale om en aftale i henhold til artikel 81, stk. 1, EF, er det tilstrækkeligt, at de pågældende virksomheder har givet udtryk for en fælles vilje til at optræde på markedet på en bestemt måde (Rettens dom af 17.12.1991, sag T-7/89, Hercules Chemicals mod Kommissionen, Sml. II, s. 1711, præmis 256, og af 20.3.2002, sag T-9/99, HFB m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1487, præmis 199).

27 En aftale i den i artikel 81, stk. 1, EF angivne betydning kan anses for indgået, så snart der er enighed om selve princippet i konkurrencebegrænsningen, selv om de konkrete elementer i den påtænkte begrænsning endnu er genstand for forhandling (Rettens dom af 16.6.2011, sag T-240/07, Heineken Nederland og Heineken mod Kommissionen, Sml. II, s. 3355, præmis 45; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen HFB m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 26, præmis 151-157 og 206).

28 Begrebet samordnet praksis omhandler en form for koordinering mellem virksomheder, hvorved disse ikke går så langt som til at slutte en egentlig aftale, men dog bevidst erstatter den risiko, der er forbundet med normal konkurrence, med et indbyrdes praktisk samarbejde (Domstolens domme af 8.7.1999, sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni, Sml. I, s. 4125, præmis 115, og sag C-199/92 P, Hüls mod Kommissionen, Sml. I, s. 4287, præmis 158).

29 I denne henseende udelukker artikel 81, stk. 1, EF enhver direkte eller indirekte kontakt mellem de erhvervsdrivende, som er egnet til enten at påvirke en aktuel eller potentiel konkurrents markedsadfærd eller at informere en sådan konkurrent om den markedsadfærd, som man har besluttet sig til – eller overvejer – selv at følge, når denne kontakt har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen (dommen i sagen Heineken Nederland og Heineken mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 27, præmis 47; jf. i denne retning ligeledes dommen i sagen Kommissionen mod Anic Partecipazioni, nævnt ovenfor i præmis 28, præmis 116 og 117).

Principperne for bevisvurderingen

30 Ifølge retspraksis skal Kommissionen føre bevis for de overtrædelser, den fastslår, og for, at de omstændigheder, som udgør overtrædelsen, faktisk foreligger (jf. Domstolens dom af 17.12.1998, sag C-185/95 P, Baustahlgewebe mod Kommissionen, Sml. I, s. 8417, præmis 58, og Rettens dom af 27.9.2006, forenede sager T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP og T-61/02 OP, Dresdner Bank m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 3567, præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).

31 Med hensyn til rækkevidden af den retslige prøvelse er det fast retspraksis, at Retten under et annullationssøgsmål vedrørende en beslutning om anvendelse af artikel 81, stk. 1, EF generelt skal udøve fuld kontrol med, om betingelserne for at anvende artikel 81, stk. 1, EF er opfyldt (jf. Rettens dom af 26.10.2000, sag T-41/96, Bayer mod Kommissionen, Sml. II, s. 3383, præmis 62 og den deri nævnte retspraksis).

32 Såfremt der i denne forbindelse foreligger en tvivl hos Retten, skal dette komme den virksomhed til gode, der er adressat for den beslutning, hvorved der fastslås en overtrædelse. Retten kan derfor ikke konkludere, at Kommissionen i tilstrækkeligt omfang har bevist, at den omhandlede overtrædelse foreligger, såfremt Retten fortsat nærer tvivl på dette punkt, navnlig under en sag med påstand om annullation af en beslutning om pålæggelse af en bøde (Rettens dom i sagen Dresdner Bank m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 30, præmis 60, og af 12.7.2011, sag T-112/07, Hitachi m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 3871, præmis 58).

33 I denne sidstnævnte situation skal der nemlig tages hensyn til princippet om uskyldsformodning, hvilket princip bl.a. fremgår af artikel 6, stk. 2, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950, som indgår blandt de grundlæggende rettigheder, der udgør generelle principper for Den Europæiske Union. Henset til arten af de omtvistede overtrædelser samt til karakteren af og strengheden af de hertil knyttede sanktioner finder princippet om uskyldsformodning navnlig anvendelse på sager vedrørende tilsidesættelser af konkurrencereglerne, der gælder for virksomhederne, som vil kunne føre til pålæggelse af bøder eller tvangsbøder (dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 32, præmis 59; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen Dresdner Bank m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 30, præmis 61 og den deri nævnte retspraksis).

34 Det er derfor nødvendigt, at Kommissionen fremlægger præcise og samstemmende beviser for, at overtrædelsen er blevet begået. Det er imidlertid væsentligt at understrege, at hver enkelt af de af Kommissionen fremlagte beviser ikke nødvendigvis skal opfylde disse kriterier for hver enkelt led i overtrædelsen. Det er tilstrækkeligt, at den række indicier, som institutionen har påberåbt sig, bedømt i deres helhed opfylder dette krav (jf. dommen i sagen Dresdner Bank m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 30 ovenfor, præmis 62 og 63 og den deri nævnte retspraksis).

35 De indicier, Kommissionen har påberåbt sig i beslutningen for at bevise, at en virksomhed har overtrådt artikel 81, stk. 1, EF, skal ikke bedømmes isoleret, men som et hele (jf. Rettens dom af 8.7.2008, sag T-53/03, BPB mod Kommissionen, Sml. II, s. 1333, præmis 185 og den deri nævnte retspraksis).

36 Det skal ligeledes bemærkes, at Kommissionen i praksis ofte er nødt til at bevise, at der foreligger en overtrædelse, under omstændigheder, hvor denne opgave ikke er let, idet der kan være forløbet flere år, siden de faktiske omstændigheder, der udgør overtrædelsen, fandt sted, og idet flere af de virksomheder, som undersøgelsen var rettet mod, ikke har samarbejdet aktivt med Kommissionen. Selv om det nødvendigvis påhviler Kommissionen at bevise, at en ulovlig aftale om opdeling af markederne er blevet indgået, ville det være urimeligt derudover at kræve, at den fører bevis for den særlige fremgangsmåde, hvorved dette mål skulle nås. Det ville således være alt for let for en virksomhed, der er skyldig i en overtrædelse, at slippe fri for enhver sanktion, hvis den til sin fordel kunne påberåbe sig den upræcise karakter af de fremlagte oplysninger vedrørende en ulovlig aftales anvendelsesmåde i en situation, hvor der stadig foreligger tilstrækkeligt bevis for, at aftalen fandtes og for dens konkurrencestridige formål. Virksomhederne kan forsvare sig hensigtsmæssigt i en sådan situation, forudsat at de har mulighed for at udtale sig om alle de beviser, Kommissionen gør gældende over for dem (Rettens dom af 8.7.2004, forenede sager T-67/00, T-68/00, T-71/00 og T-78/00, JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2501, præmis 203).

37 Med hensyn til de beviser, som kan påberåbes med henblik på at påvise en overtrædelse af artikel 81 EF, er det princip, der finder anvendelse i EU-retten, princippet om den frie bevisbedømmelse (Rettens dom af 8.7.2004, sag T-50/00, Dalmine mod Kommissionen, Sml. II, s. 2395, præmis 72, og dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 32, præmis 64).

38 For så vidt angår bevisværdien af de forskellige beviser er det eneste relevante kriterium for bedømmelsen af de fremlagte beviser disses troværdighed (dommen i sagen Dalmine mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 37, præmis 72).

39 Ifølge de almindelige bevisregler afhænger troværdigheden og dermed bevisværdien af et dokument af, hvem dokumentet hidrører fra, under hvilke omstændigheder det er blevet til, hvem det er rettet til og dets indhold (Rettens dom af 15.3.2000, forenede sager T-25/95, T-26/95, T-30/95 - T-32/95, T-34/95 - T-39/95, T-42/95 - T-46/95, T-48/95, T-50/95 - T-65/95, T-68/95 - T-71/95, T-87/95 og T-88/95, T-103/95 og T-104/95, Cimenteries CBR m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 491, præmis 1053 og 1838, og dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 32, præmis 70).

40 Når Kommissionen udelukkende bygger på de pågældende virksomheders adfærd på markedet til støtte for konklusionen om, at der foreligger en overtrædelse, er det tilstrækkeligt, at virksomhederne påviser omstændigheder, der kaster et andet lys på de faktiske omstændigheder, som Kommissionen har bevist, og gør det muligt at give en anden, sandsynlig forklaring på de faktiske omstændigheder end den, som Kommissionen har lagt til grund for sin konklusion om, at der foreligger en tilsidesættelse af Unionens konkurrenceregler (jf. i denne retning dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 36, præmis 186).

41 Når Kommissionen derimod har påberåbt sig dokumentbeviser, påhviler det de pågældende virksomheder ikke alene at fremlægge et sandsynligt alternativ til Kommissionens opfattelse, men tillige at påvise, at de i den anfægtede beslutning anvendte beviser er utilstrækkelige til at bevise overtrædelsen (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 36, præmis 187). En sådan bevisførelse strider ikke imod princippet om uskyldsformodning (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.7.1999, sag C-235/92 P, Montecatini mod Kommissionen, Sml. I, s. 4539, præmis 181).

42 Da forbuddet mod at deltage i konkurrencebegrænsende praksis og aftaler såvel som de sanktioner, der kan ifaldes ved at overtræde dette forbud, er almindeligt kendt, er det hyppigt forekommende, at de aktiviteter, som en sådan praksis og sådanne aftaler indebærer, gennemføres hemmeligt, at møderne afholdes hemmeligt – som oftest i et tredjeland – og at dokumenterne herom begrænses til et minimum. Det kan derfor ikke kræves, at Kommissionen fremlægger dokumenter, der udtrykkeligt viser en ulovlig kontakt mellem de pågældende erhvervsdrivende. Selv hvis Kommissionen opdager

sådanne dokumenter, er de normalt kun brudstykkeagtige og spredte, hvorfor det ofte viser sig nødvendigt at rekonstruere visse enkeltheder ved hjælp af følgeslutninger. Den omstændighed, at der foreligger en konkurrencebegrænsende praksis eller aftale, skal derfor udledes ved en slutning ud fra et vist antal sammenfaldende omstændigheder og indicier, der, når de betragtes samlet, og i mangel af en anden logisk forklaring, kan udgøre beviset for en tilsidesættelse af konkurrencereglerne (Domstolens dom af 7.1.2004, forenede sager C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 123, præmis 55-57; jf. dommen i sagen Dresdner Bank m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 30, præmis 64 og 65 og den deri nævnte retspraksis).

43 Endvidere skal det ved bedømmelsen af dokumentbevisernes bevisværdi tillægges stor betydning, at et dokument er blevet udarbejdet umiddelbart i forlængelse af begivenhederne (Rettens dom af 11.3.1999, sag T-157/94, Ensidesa mod Kommissionen, Sml. II, s. 707, præmis 312, og af 16.12.2003, forenede sager T-5/00 og T-6/00, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied et Technische Unie mod Kommissionen, Sml. II, s. 5761, præmis 181) eller af et direkte vidne til dem (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 36, præmis 207).

44 Manglende underskrift eller datering af et dokument eller den omstændighed, at det er dårligt skrevet, fratager det ikke enhver bevisværdi – navnlig ikke når dets oprindelse, dets sandsynlige dato og dets indhold kan fastsættes med tilstrækkelig sandsynlighed (Rettens dom af 13.12.2006, forenede sager T-217/03 og T-245/03, FNCBV mod Kommissionen, Sml. II, s. 4987, præmis 124; jf. ligeledes i denne retning Rettens dom af 10.3.1992, sag T-11/89, Shell mod Kommissionen, Sml. II, s. 757, præmis 86).

45 Det følger af princippet om den frie bevisbedømmelse, at selv om det ved den samlede bedømmelse af den række beviser, Kommissionen påberåber sig, kan vise sig at være relevant i sig selv, at der mangler bevisdokumenter, medfører dette ikke, at den berørte virksomhed kan anfægte Kommissionens påstande ved at fremlægge en alternativ forklaring på de faktiske omstændigheder. Dette kan kun ske, hvis overtrædelsens eksistens ikke kan påvises utvetydigt på grundlag af de af Kommissionen fremlagte beviser, og uden at der kræves en fortolkning (dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 32, præmis 65; jf. ligeledes i denne retning Rettens dom af 12.9.2007, sag T-36/05, Coats Holdings og Coats mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 74).

46 Endvidere er ingen EU-retlige bestemmelser eller almindelige principper til hinder for, at Kommissionen over for en virksomhed påberåber sig erklæringer fra andre virksomheder, der beskyldes for at have deltaget i et kartel. I modsat fald ville bevisbyrden i forbindelse med overtrædelser af artikel 81 EF, som påhviler Kommissionen, ikke kunne løftes, hvilket ville være uforeneligt med den opgave, der er pålagt Kommissionen, nemlig at overvåge den korrekte anvendelse af disse bestemmelser (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 36, præmis 192, og dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 32, præmis 67).

47 En særlig høj bevisværdi kan tillægges erklæringer, der for det første er troværdige, for det andet afgives på en virksomheds vegne, for det tredje hidrører fra en person, der er fagligt forpligtet til at handle i dette selskabs interesse, for det fjerde går imod den erklærendes interesser, for det femte hidrører fra et direkte vidne til de forhold, der angives, og for det sjette er afgivet skriftligt med omtanke og efter moden overvejelse (dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 32, præmis 71; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 36, præmis 205-210).

48 En erklæring fra en virksomhed, der foreholdes at have deltaget i et kartel, hvis rigtighed bestrides af flere andre berørte virksomheder, kan imidlertid ikke uden støtte i andre beviser betragtes som et tilstrækkeligt bevis for, at en overtrædelse er begået af disse sidste virksomheder, forudsat at den

krævede grad af bestyrkelse kan være mindre, hvilket skyldes troværdigheden af de pågældende erklæringer (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 36, præmis 219 og 220, og i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 32, præmis 68).

49 Selv om der, endvidere, generelt bør udvises en vis vagtsomhed for så vidt angår frivillige erklæringer fra hoveddeltagerne i et ulovligt kartel, henset til muligheden for, at disse deltagere har en tendens til at mindske betydningen af deres egne bidrag til overtrædelsen og forstørre betydningen af de øvriges, står det dog tilbage, at fremsættelse af en anmodning om at være omfattet af anvendelsesområdet for samarbejdsmeddelelsen af 2002 med henblik på at opnå en bødefritagelse eller en bødenedsættelse ikke nødvendigvis medfører en tilskyndelse til at fremlægge forvanskede beviser vedrørende de øvrige deltagere i kartellet. Ethvert forsøg på at vildlede Kommissionen kan nemlig skabe tvivl angående oprigtigheden og samarbejdsviljen hos den virksomhed, der har fremsat anmodningen, og dermed bringe dennes mulighed for at drage fuld nytte af samarbejdsmeddelelsen af 2002 i fare (dommen i sagen Hitachi m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 32, præmis 72; jf. ligeledes i denne retning Rettens dom af 16.11.2006, sag T-120/04, Peróxidos Orgánicos mod Kommissionen, Sml. II, s. 4441, præmis 70)

50 Navnlig må det antages, at den omstændighed, at en person, der indrømmer at have begået en overtrædelse og dermed vedgår, at der foreligger omstændigheder, der rækker ud over dem, der direkte kunne udledes af de omhandlede dokumenter, a priori indebærer, når der ikke foreligger særlige omstændigheder, der tyder på det modsatte, at denne person har besluttet at sige sandheden. Erklæringer, der går imod den erklærendes interesser, bør nemlig principielt betragtes som særligt troværdige beviser (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 36, præmis 211 og 212, samt Rettens dom af 26.4.2007, forenede sager T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 og T-136/02, Bolloré m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 947, præmis 166, og af 8.7.2008, sag T-54/03, Lafarge mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 59).

51 Ovennævnte retspraksis finder anvendelse analogt på EØS-aftalens artikel 53.

Om den anfægtede beslutnings beskrivelse af overtrædelsens primære aspekt

52 Det bemærkes indledningsvis, at Kommissionen i anden betragtning til den anfægtede beslutning under overskriften »Sammenfatning af overtrædelsen« fandt, at adressaterne havde deltaget i en samlet, kompleks og vedvarende overtrædelse af artikel 81 EF og EØS-aftalens artikel 53. Denne overtrædelses primære aspekt bestod i »aftaler eller samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse samt udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger« vedrørende paraffinvoks. Dette primære aspekt var den eneste del af overtrædelsen, som sagsøgeren ifølge den anfægtede beslutning var part i.

53 I den anfægtede beslutnings afsnit 4.1 beskrev Kommissionen under overskriften »Kartellets grundlæggende principper og funktionsmåde«, i 106. betragtning ff. til den anfægtede beslutning, overtrædelsens primære aspekt på følgende måde:

»[...]

(106)
De tekniske møder var altid inddelt i to dele: en indledende drøftelse af tekniske spørgsmål efterfulgt af drøftelser af konkurrencebegrænsende karakter, som bl.a. vedrørte prisfastsættelse, opdeling af markeder og kunder (i visse tilfælde) samt udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger såsom aktuel og fremtidig prispolitik, kunder, produktionskapacitet og salgsmængder.

(107)
Drøftelserne om priserne og om potentielle prisforhøjelser fandt i reglen sted mod slutningen af de tekniske møder. Sædvanligvis gennemgik Sasol prisdrøftelserne, hvorpå samtlige deltagere diskuterede priser og prispolitiske strategier i form af en runde. […] (Drøftelserne drejede sig om såvel prisforhøjelser og vejledende priser over for specifikke kunder som generelle prisforhøjelser samt minimumspriser og vejledende priser for hele markedet […] Prisforhøjelserne blev normalt aftalt som absolutte tal og ikke som procentsatser (f.eks. 60 [EUR] pr. ton for fuldt raffineret paraffinvoks). [...] Der blev ikke kun aftalt minimumspriser, når der var blevet aftalt en prisforhøjelse, men også når en prisforhøjelse ikke var gennemførlig (f.eks. i perioder med prisfald) […]

[…]

(109)
Endvidere udvekslede virksomhedernes repræsentanter handelsmæssigt følsomme oplysninger og afslørede deres generelle strategi […]

(110)
Virksomhederne, bortset fra MOL, var repræsenteret af ledende medarbejdere, der havde beføjelse til at fastlægge de respektive virksomheders prisstrategi og til at fastsætte priser over for bestemte kunder [...]

(111)
På størstedelen af de tekniske møder drejede prisdrøftelserne sig for det meste om paraffinvoks […] og kun sjældent om de forskellige former for paraffinvoks (såsom fuldt raffineret paraffinvoks, semiraffineret paraffinvoks, voksblandinger/specialiteter, hårdparaffinvoks og hydrogeneret voks). Endvidere stod det klart for samtlige virksomheder, at priserne for alle former for paraffinvoks ville stige med samme beløb eller med samme procentsats.[...]

[…]

(113)
Resultatet af de tekniske møder blev almindeligvis udmøntet i praksis ved, at prisforhøjelserne blev meddelt kunderne, eller ved, at de eksisterende prisformler blev ophævet. [...] De tilfælde af snyderi eller manglende gennemførelse af det aftalte, som indtraf fra tid til anden, blev drøftet på de følgende møder [jf. f.eks. 149. og 157. betragtning]. Almindeligvis tog en af virksomhederne initiativet og begyndte at forhøje sine priser. Normalt var det Sasol, men denne anmodede undertiden en anden virksomhed om at begynde. Kort tid efter at en virksomhed havde meddelt kunderne, at den agtede at forhøje priserne, fulgte de øvrige leverandører ændringen og varslede ligeledes prisforhøjelser […] De personer, der repræsenterede virksomhederne på de tekniske møder, underrettede de øvrige om, hvilke foranstaltninger der var truffet for at gennemføre resultaterne af møderne. Disse oplysninger blev meddelt mundtligt […] eller ved, at der blev tilsendt en af eller alle de øvrige [deltagende] virksomheder en kopi af meddelelserne om prisforhøjelse eller om ophævelse af de pågældende priser. Kommissionen har således opdaget, at parterne udvekslede sådanne meddelelser. Der blev konstateret vedrørende et udsnit på omkring 150 skrivelser af denne type, at de var blevet udvekslet inden for seks uger efter de tekniske møder […] Det er ligeledes blevet forklaret, at de repræsenterede virksomheder havde aftalt ikke at benytte sig af gennemførelsen af en aftalt prisforhøjelse til at forøge deres egen markedsandel. Denne oplysning er ikke blevet bestridt i svarene på klagepunktsmeddelelsen.«

54 I den anfægtede beslutnings afsnit 4.2 fremlagde Kommissionen først under overskriften »Detaljerede oplysninger om de tekniske møder« en sammenfattende fortegnelse over, hvor og hvornår de tekniske møder havde fundet sted, og hvilke virksomheder der havde været til stede (124. betragtning til den anfægtede beslutning). Derpå gennemgik den de beviser, den rådede over vedrørende hvert enkelt teknisk møde (126.-177. betragtning til den anfægtede beslutning).

55 I den anfægtede beslutnings afsnit 5.3 redegjorde Kommissionen under overskriften »Den foreliggende overtrædelses art« for, hvilke principper for kvalifikationen af konkurrencebegrænsende adfærd der var relevante i det aktuelle tilfælde:

»5.3.1. Principper […]

(205)
[N]år der er tale om en kompleks overtrædelse af lang varighed, er det ikke nødvendigt, at Kommissionen kvalificerer den som [enten] en aftale [eller] en samordnet praksis. Begreberne aftale og samordnet praksis er upræcise og kan overlappe hinanden. Den konkurrencebegrænsende adfærd kan meget vel have varieret fra tidspunkt til tidspunkt eller dens funktionsmåder være blevet tilpasset eller styrket for at tage hensyn til udviklingen i omstændighederne. Sondringen kan endog vise sig umulig, da en overtrædelse kan udvise kendetegnene for begge former for forbudt adfærd på samme tid, selv om nogle af dens udtryk isoleret betragtet kan defineres som specifikt henhørende under den ene og ikke under den anden form. Det ville imidlertid være kunstigt i analysen at opdele, hvad der klart udgør gennemførelsen af handlinger, der har ét samlet overordnet formål, i flere særskilte former for overtrædelser. Et kartel kan således på én gang bestå i en aftale og i en samordnet praksis. Der angives ikke nogen specifik kvalifikation i artikel 81 [EF] for en kompleks overtrædelse af en type som den, der beskrives i nærværende beslutning […]

(206)
Når et kartel har et stort antal medlemmer, og dets adfærd inden for det tidsrum, hvori det har bestået, kan kvalificeres både som en aftale og en samordnet praksis (komplekse overtrædelser), behøver Kommissionen ikke at vurdere specifikt, til hvilken kategori hver enkelt form for adfærd hører.«

56 Derpå beskrev Kommissionen i samme afsnit i den anfægtede beslutning indholdet af overtrædelsen som følger

»5.3.2 Gennemførelsen

(210)
De faktiske omstændigheder, hvortil der henvises i nærværende beslutnings afsnit 4, viser, at alle de virksomheder, som er genstand for den aktuelle procedure, deltog i ulovlige aktiviteter vedrørende paraffinvoks og for så vidt angår de i anden betragtning angivne virksomheder vedrørende råparaffin [...], og at de regelmæssigt deltog i møder, hvorpå følgende punkter blev drøftet:

1) prisfastsættelse

2) [...] opdeling af kunder og/eller opdeling af markeder

3) udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger, bl.a. om kunder, prisfastsættelse, produktionskapacitet og salgsmængder […]

5.3.2.2. Prisfastsættelse

(240)
Det fremgår af 98., 107., 126., 128., 131., 133., 135., 137., 139., 140., 142., 145., 147., 149., 152., 153., 156., 157., 163., 168., 174., 176. og 177. betragtning til den anfægtede beslutning, at de omhandlede virksomheder fastsatte minimumspriser og aftalte prisforhøjelser (»prisfastsættelse«).

(241)
ExxonMobil, Repsol, Sasol og Shell har bekræftet, at der bestod en praksis, som vedrørte prisfastsættelse [jf. 107. betragtning], og bekræftede på ny dette under høringen af virksomhederne, ligesom de har gjort det i deres skriftlige svar på klagepunktsmeddelelsen.«

57 Kommissionen har herefter i 298. betragtning til den anfægtede beslutning konkluderet, at Eni deltog i overtrædelsen, på følgende måde:

»Som godtgjort i afsnit 4 deltog Eni i et møde i 1997 og i 11 møder imellem februar 2002 og februar 2005. Mødet i 1997 (jf. 145. betragtning) medførte en prisfastsættelsesaftale som omhandlet i artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53. Hvad angår møderne efter februar 2002 [jf. 165.-178. betragtning] finder Kommissionen i betragtning af de tilgængelige beviser og efter en overordnet beskrivelse af de tekniske møders normale opbygning, at Eni var til stede, deltog og bidrog til prisfastsættelsen og udvekslingen af følsomme oplysninger. Eftersom Eni efter 2002 deltog i 11 af 13 møder, finder Kommissionen, at Eni var bekendt med det konkurrencebegrænsende formål med og de vedtagne foranstaltninger ved de tekniske møder eller burde have haft kendskab hertil. Selv om der ikke er beviser for, at Eni deltog i møderne den 14. og 15. januar 2004 og den 11. og 12. maj 2004, finder Kommissionen, at Enis vedvarende deltagelse i overtrædelsen er godtgjort for perioden fra den 21. og 22. februar 2002 til den 28. april 2005 […] Kommissionen finder navnlig, at de i 165. betragtning beskrevne omstændigheder beviser, at Eni tog hensyn til de indhentede oplysninger om dets konkurrenters adfærd på markedet, tilpassede sin egen adfærd og traf gennemførelsesforanstaltninger. Denne situation kan kvalificeres som samordnet praksis.«

Om Enis deltagelse i kartellet som følge af selskabets tilstedeværelse ved det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997

58 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen ikke med føje på grundlag af selskabets tilstedeværelse ved det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997 kan fastslå, at det deltog i kartellet. Selskabets tilstedeværelse kan nemlig forklares med dets repræsentants besøg i Hamburg med henblik på lovlige forhandlinger med Sasol. Endvidere tog denne repræsentant afstand fra det pågældende tekniske mødes konkurrencebegrænsende indhold.

Undersøgelse af beviserne

59 I 145. betragtning til den anfægtede beslutning vedrørende det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997 lagde Kommissionen vægt på et »Blauer salon«-referat udarbejdet af Sasol, som indeholdt følgende oplysninger:

.	»Dato	Forøgelse	Min. pris
√ SCHS, D	.	.	.
√ Dea, D	.	.	.
√ SRS-Tuda, D	.	.	.
√ MOL, HU	1.1.	.	.
√ Total, F	1.1.	DEM 10,-	DEM 120
Mobil-Bp, F	.	.	.
√ Repsol, E	.	.	.
√ Agip, I	1.1.	10 DEM«	

60 Sasol forklarede, at det fremgår af dette referat, at samtlige deltagere forpligtede sig til at forhøje priserne med fra 10 til 12 DEM pr. 100 kg, at Total og Agip ønskede at forhøje priserne med 10 DEM, og at dette skulle føre til en minimumspris på 120 DEM pr. 100 kg, i det mindste for Totals vedkommende.

61 Størrelsen af og tidspunkterne for forhøjelserne bekræftes fuldt ud af to notater angående mødet, som blev fundet i MOL's lokaler.

62 På grundlag af disse dokumenter og virksomhedernes erklæringer konkluderede Kommissionen følgende i 145. betragtning til den anfægtede beslutning:

»De deltagende virksomheder aftalte en strategi for at harmonisere og øge deres priser. Notatet vedrører både paraffinvoks og råparaffin. Endvidere afslører [MOL's] notat, at virksomhederne udvekslede oplysninger om opretholdelsen af priserne og den generelle prisstrategi.«

63 For det første bemærkes i den forbindelse, at Sasol og Repsol erklærede, at det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997 havde et konkurrencebegrænsende indhold. Endvidere har Sasol ligeledes fortolket de af Kommissionen fundne dokumenter, idet selskabet bl.a. har præciseret, at alle deltagerne havde forpligtet sig til at forhøje priserne (jf. præmis 60 ovenfor). Disse erklæringer blev afgivet af personer, som havde deltaget i de tekniske møder, efter moden overvejelse, og inkriminerer ligeledes de virksomheder, på hvis vegne de blev afgivet. De er følgelig særligt troværdige som omhandlet i den retspraksis, hvortil henvises ovenfor i præmis 47.

64 For det andet skal det bemærkes, at indholdet af drøftelserne under det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997 er særligt veldokumenteret ved MOL's notater og Sasols »Blauer Salon«-referat. Det skal, således som Kommissionen anførte i 215. betragtning til den anfægtede beslutning, tilføjes, at MOL's notater blev udfærdiget under møderne af en person, som deltog i dem, og deres indhold er struktureret og forholdsvis detaljeret. Notaterne har derfor meget stor bevisværdi. Sasols referater af Blauer Salon-møderne er dokumenter, som hidrører fra perioden for de faktiske omstændigheder, og som er blevet udarbejdet in tempore non suspecto, nærmere bestemt kort efter hvert teknisk møde. Selv om den person, der har udfærdiget dem, ikke var til stede på de tekniske møder, støttede den pågældende sig på oplysninger fra en deltager. Bevisværdien af disse referater er derfor ligeledes meget stor.

65 Følgelig fastslår Retten, at de af Kommissionen fremlagte beviser i 145. betragtning til den anfægtede afgørelse som helhed giver mulighed for at bekræfte, at deltagerne reelt aftalte prisforhøjelser for paraffinvoks ved det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997.

Om Enis tilstedeværelse ved det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997 og spørgsmålet om, hvorvidt selskabet tog afstand herfra

66 Sagsøgeren har ikke bestridt, at dets repræsentant, DS. deltog i det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997.

67 Sagsøgeren har imidlertid gjort gældende, at DS.' tilstedeværelse ved dette tekniske møde var tilfældig. Efter et bilateralt møde med Sasols repræsentant, som var Enis kunde, inviterede Sasol nemlig sagsøgeren til ligeledes at deltage i et møde, som Sasol organiserede i et større omfang med andre europæiske paraffinproducenter.

68 Endvidere har sagsøgeren taget afstand fra det pågældende tekniske mødes konkurrencebegrænsende indhold. Eftersom DS. ikke var berørt af spørgsmålene om de aftalte priser og de udbudte mængder, deltog han ikke i drøftelserne, men forblev alene af høflighedshensyn i forhold til Sasol, indtil mødet sluttede. Han oplyste imidlertid fra starten sine kolleger fra Sasol om, at hverken Eni eller han selv var

berørte af sådanne møder, hvilket fremgår af hans erklæring. Den omstændighed, at Sasol forstod, at han tog afstand herfra, er godtgjort ved, at Eni ikke blev inviteret til senere tekniske møder før den 21. februar 2002. Endvidere ophævede Eni sit medlemskab af fagorganisationen European Wax Federation (EWF) den 12. juni 1998.

69 Hvad angår konkurrencebegrænsende aftaler, der – som det er tilfældet i denne sag – indgås under møder mellem konkurrerende virksomheder, følger det af retspraksis, at der begås en overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF, når disse møder har til formål at begrænse, hindre eller fordreje konkurrencen og således tilsigter kunstigt at tilrettelægge markedets funktion. I denne situation er det tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at den pågældende virksomhed har deltaget i møder, hvorunder der blev indgået konkurrencestridige aftaler, for at bevise, at denne virksomhed deltog i kartellet. Når deltagelsen i sådanne møder er blevet bevist, påhviler det virksomheden at fremføre indicier af en sådan beskaffenhed, at den kan påvise, at dens deltagelse i nævnte møder ikke var sket for at begrænse konkurrencen, og herved påvise, at den over for konkurrenterne havde oplyst, at den deltog i møderne med et andet formål end deres (dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 29, præmis 81, og Domstolens dom af 25.1.2007, forenede sager C-403/04 P og C-405/04 P, Sumitomo Metal Industries og Nippon Steel mod Kommissionen, Sml. I, s. 729, præmis 47).

70 Begrundelsen for denne regel er, at virksomheden, der har deltaget i det nævnte møde uden offentligt at tage afstand fra det, der blev drøftet, har givet de andre deltagere det indtryk, at den tilsluttede sig mødets resultat og ville rette sig efter det (dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 42, præmis 82, og i sagen Sumitomo Metal Industries og Nippon Steel mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 69, præmis 48).

71 Det skal bemærkes, at både MOL's notater og Sasols »Blauer Salon«-referater henviser til Eni, idet både navnet på selskabet Agip – Enis datterselskab, der virkede på området for produktion af paraffinvoks – og den af Agip planlagte prisforhøjelsesforanstaltning (ifølge MOL's notat, 100 DEM pr. ton, og ifølge »Blauer Salon«-referatet 10 DEM pr. 100 kg) fremgår heraf, ligesom den planlagte dato for prisforhøjelsen (den 1.1.1998). Det forhold, at notaterne stemmer overens for så vidt angår disse detaljer, godtgør utvivlsomt, at Enis repræsentant reelt meddelte foranstaltningen og datoen for forhøjelsen af priserne på sine varer vedrørende paraffinvoks, ligesom repræsentanterne fra de øvrige virksomheder, der var til stede ved dette tekniske møde. Denne konklusion underbygges endvidere af Sasols erklæring, hvorefter tabellerne, der fremgår af de pågældende dokumenter, skal fortolkes således, at alle deltagerne forpligtede sig til at øge priserne fra 10 til 12 DEM pr. 100 kg (jf. præmis 60 ovenfor).

72 Endvidere har sagsøgeren gjort gældende, at DS. blot oplyste Sasols repræsentant om sin manglende interesse. To notaters omtale af den pågældende foranstaltning og datoen for Enis planlagte prisforhøjelse, der er fremlagt uafhængigt af to virksomheder, som gengiver indholdet af drøftelserne ved dette tekniske møde, antyder, at de øvrige deltagere mente, at Eni tiltrådte de konkurrencebegrænsende tiltag. Sagsøgerens argument om, at selskabet tog offentlig afstand fra dette tekniske mødes konkurrencebegrænsende indhold, skal derfor forkastes.

Konklusion om sagsøgerens deltagelse i kartellet den 30. og 31. oktober 1997

73 På grundlag af ovenstående analyse skal det fastslås, at sagsøgeren den 30. og 31. oktober 1997 deltog i et teknisk møde, hvis indhold hørte under overtrædelsens primære aspekt, nemlig aftaler eller samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse samt udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger vedrørende paraffinvoks. Ud over de direkte beviser, der godtgør, at sagsøgeren deltog i tiltagene vedrørende prisfastsættelsen for paraffinvoks, findes det, at sagsøgeren ikke tog

afstand fra dette tekniske mødes konkurrencebegrænsende indhold. Følgelig var det med rette, at Kommissionen anførte, at sagsøgeren deltog i overtrædelsens primære aspekt den 30. og 31. oktober 1997.

74 Ingen af sagsøgerens øvrige argumenter rejser tvivl om denne konklusion.

75 Hvad angår Sasols manglende invitation af sagsøgeren til de senere tekniske møder og sagsøgerens opsigelse af medlemskabet af EWF skal det blot bemærkes, at der i den anfægtede beslutning er taget behørigt hensyn til det forhold, at Eni ikke blev inviteret til de senere tekniske møder, ved fastsættelsen af varigheden af sagsøgerens deltagelse i overtrædelsen. Kommissionen har nemlig blot konstateret, at Eni deltog i kartellet den 30. og 31. oktober 1997, uden at den tilføjede en yderligere periode efter det pågældende tekniske møde.

76 Det samme gælder for sagsøgerens argument om, at Kommissionen tog fejl vedrørende den foranstaltning, hvorved sagsøgeren forhøjede sine priser efter det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997. Eftersom det ikke blev fundet, at Eni deltog i kartellet i perioden fra den 1. november 1997 til den 20. februar 2002, kan argumenterne om Enis foranstaltning med prisforhøjelse den 1. januar 1998 ikke påvirke gyldigheden af konklusionen om selskabets deltagelse i kartellet den 30. og 31. oktober 1997, som klart bekræftes af de beviser, som Kommissionen er i besiddelse af.

77 Endelig kan heller ikke sagsøgerens argumenter om den urigtige fastsættelse af selskabets deltagelse i en vedvarende aftale eller vedvarende samordnet praksis som følge af dets tilstedeværelse ved det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997 tiltrædes. Tillægsordet »vedvarende« benyttes i den anfægtede beslutnings artikel 1, når der godtgøres en mere omfattende periode med karteldeltagelse på grundlag af de berørte virksomheders jævnlige tilstedeværelse ved de tekniske møder. I Enis tilfælde er det fundet, at selskabet deltog i en vedvarende aftale og vedvarende samordnet praksis i perioden fra den 21. februar 2002 til den 28. april 2005. Kommissionen kunne derimod gyldigt finde, at Eni deltog i kartellet den 30. og 31. oktober 1997 på grundlag af de direkte beviser vedrørende det pågældende tekniske møde, uden at Kommissionen måtte godtgøre, at der var tale om forhold, der hørte under begrebet vedvarende overtrædelse.

78 Under hensyn til de ovenstående betragtninger skal Kommissionens konklusion om, at sagsøgeren deltog i overtrædelsen den 30. og 31. oktober 1997, tiltrædes.

Om Enis deltagelse i overtrædelsen fra den 21. februar 2002 til den 28. april 2005

79 Sagsøgeren har anerkendt at have deltaget i ti tekniske møder i perioden fra den 21. februar 2002 til den 28. april 2005. Sagsøgeren har imidlertid gjort gældende, at Kommissionen ikke gyldigt under hensyn til disse tekniske møder kunne konkludere, at Eni havde deltaget i en aftale eller samordnet praksis med henblik på at fastsætte priser (første led) eller udveksle følsomme oplysninger (andet led).

Om Enis manglende deltagelse i en aftale eller samordnet praksis vedrørende fastsættelsen af priserne for paraffinvoks

– Gennemgang af beviserne

80 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen ikke har bevist, at selskabet deltog i en aftale eller samordnet praksis med henblik på fastsættelsen af priserne for paraffinvoks.

81 Det skal for det første bemærkes, at Kommissionen er i besiddelse af beviser, der godtgør, at der i det mindste generelt fandt prisdrøftelser sted under de tekniske møder.

82 Det fremgår af Sasols erklæring af 12. maj 2005, at de tekniske møder generelt var forbundet med ulovlig virksomhed, idet der på møderne blev drøftet forhøjelser og nedsættelser af priser for paraffinvoks, og at der blev udvekslet oplysninger om bruttopriser og kapacitetsplanlægning.

83 Ifølge Repsols virksomhedserklæring af 19. maj 2005 bestod en del af de tekniske møder i en drøftelse af de af deltagerne anvendte prisniveauer.

84 Shell forklarede, at samtlige tekniske møder havde drejet sig om prisfastsættelse. Ifølge Shells erklæring af 14. juni 2006 var priserne for paraffinvoks i hvert fald siden 1999, hvor den repræsentant for selskabet, som afgav vidneforklaring, begyndte at deltage i de tekniske møder, aldrig blevet fastsat unilateralt, men blev aftalt med konkurrenterne under de tekniske møder.

85 Endvidere angav de samme virksomheder ligeledes i de samme erklæringer, at deltagerne på flere tekniske møder rent faktisk havde aftalt minimumspriser eller prisforhøjelser og i nogle tilfælde endog den måde, hvorpå forhøjelserne skulle ske.

86 Disse erklæringer, som Kommissionen i øvrigt bl.a. har henvist til i 107. og 113. betragtning til den anfægtede beslutning, blev afgivet på grundlag af vidneudsagn fra personer, som havde deltaget i de tekniske møder, efter moden overvejelse, og inkriminerer ligeledes de virksomheder, på hvis vegne de blev afgivet. Desuden stemmer erklæringerne overens med hovedlinjerne i beskrivelsen af overtrædelsen, hvilket yderligere forøger deres troværdighed. De er følgelig særligt troværdige som omhandlet i den retspraksis, hvortil der henvises ovenfor i præmis 47.

87 Det skal endvidere fremhæves, at der i erklæringerne nævnt ovenfor i præmis 82-84 samt andre erklæringer, som der henvises til i 107., 109., 111. og 113. betragtning til den anfægtede beslutning, og hvoraf Kommissionen har gengivet et sammendrag i sit svar på Rettens skriftlige spørgsmål, henvises til Enis tilstedeværelse i de pågældende tekniske møder og dets repræsentants deltagelse i de drøftelser, der blev ført under disse.

88 Sagsøgeren har imidlertid gjort gældende, at Kommissionen hvad angår Shells erklæring af 14. juni 2006 ikke har taget hensyn til den passage, hvorefter »[S.] hvad angår de priser, der blev aftalt under det tekniske møde, ikke [vidste], om Eni eller Repsol, der spillede en mere passiv rolle under de tekniske møder, [var] enige i den aftalte dato for og størrelsen af prisforhøjelsen«. Sagsøgeren har heraf udledt, at der ikke er bevis for, at selskabet overholdt disse pristiltag, som blev bestemt under de tekniske møder.

89 Det skal bemærkes, at Shell i den samme erklæring ligeledes omtalte Eni blandt de virksomheder, som aftalte prisforhøjelser og minimumspriser. I denne erklæring præciseres, at MOL, Repsol og Eni ikke sendte skrivelser om prisforhøjelser til sine kunder efter de tekniske møder, men snarere meddelte prisforhøjelserne mundtligt.

90 Denne erklæring var følgelig en del af de samlede beviser, der godtgjorde, at Eni deltog i kartellet og navnlig i aftalerne eller den samordnede praksis om prisfastsættelse for paraffinvoks. Shells repræsentant, S.' usikkerhed om Enis gennemførelse af aftalerne kan nemlig ikke ophæve bevisværdien af de andre erklæringer, der netop vedrører Enis deltagelse i sådanne aftaler eller samordnet praksis.

91 For det andet fastslås, at erklæringerne nævnt ovenfor i præmis 82-84 underbygges af adskillige håndskrevne notater hidrørende fra tidspunktet for de tekniske møder, som Kommissionen fandt under kontrolundersøgelserne, som sagsøgeren havde aktindsigt i under den administrative procedure, og hvoraf der henvises til en del i bl.a. 165. og 177. betragtning til den anfægtede beslutning. Hvad angår Enis notat omtalt i 165. betragtning til den anfægtede beslutning er der tale om et dokument fra overtrædelsesperioden, som er blevet udarbejdet in tempore non suspecto, dvs. kort tid efter det tekniske møde, som det vedrører. Det har derfor meget stor bevisværdi. MOL's notat, som er omtalt i

177. betragtning til den anfægtede beslutning, er et håndskrevet notat, som er udarbejdet under møderne af en person, der deltog heri, og dets indhold er struktureret og forholdsvis deltaljeret. Det har derfor meget stor bevisværdi.

92 For det første har Kommissionen hvad angår indholdet af Enis notat vedrørende det tekniske møde den 21. og 22. februar 2002 citeret følgende passage i 165. betragtning til den anfægtede beslutning:

»Mødet, som blev afholdt i et meget gennemskueligt miljø, bekræftede – idet der ligeledes blev taget hensyn til forskellene på de individuelle markeder og strategierne for produkterne og markederne – muligheden for at forhøje indtægterne i overensstemmelse med de handlinger, som vi allerede har besluttet. Vi kan således fortsætte de igangværende handlinger vedrørende revisionen af aftalerammerne og de tilhørende priser, som naturligvis vedrører vores største paraffinkunder og -forhandlere.«

93 Ifølge den anfægtede beslutning viser indholdet af dette notat, at disse drøftelser vedrørte prisniveauet for paraffinvoks.

94 Denne fortolkning skal tiltrædes. Den omstændighed, at Enis notat omtale prisrevisionen som det skridt, der skulle følges i betragtning af drøftelserne under mødet, antyder nemlig, at deltagerne herunder udvekslede prisoplysninger. Dette bekræftes endvidere af Shells erklæring af 30. marts 2005, hvori det pågældende møde er anført på en liste med overskriften »Kort fremstilling af møderne og meddelelserne om priser«.

95 Sagsøgeren har gjort gældende, at selskabets notat netop viser, at det fastsatte sin handelsstrategi uafhængigt af de tekniske møder. Som det fremgår af den sidste del af uddraget, der er gengivet ovenfor i præmis 92, havde sagsøgeren nemlig – allerede inden denne havde ført nogen form for kontakt med sine europæiske konkurrenter – besluttet at ændre sin handelsstrategi.

96 Retten finder, at denne fortolkning ikke er sandsynlig, når der tages hensyn til affattelsen af det pågældende uddrag.

97 Enis bekræftelse af muligheden for at fortsætte med at øge sine indtægter – takket være »revisionen af aftalerammerne og de tilhørende priser« med oplysninger modtaget under »[m]ødet, som blev afholdt i et meget gennemskueligt miljø«, og hvis konkurrencebegrænsende karakter Shell og Sasol har anerkendt uafhængigt af hinanden – antyder uden rimelig tvivl, at de prisoplysninger, som Eni modtog under det tekniske møde, var nyttige for selskabet og kunne påvirke dets forretningsadfærd.

98 For det andet undersøges MOL's notat, som er citeret i 177. betragtning til den anfægtede beslutning, og som vedrører det tekniske møde den 23. og 24. februar 2005 i Hamburg, hvorved Eni var til stede.

99 I nævnte notat anføres følgende:

»ExxonMobil	[=1. april]	15 €/t
Shell	Forhøjede priser	
Sasol	[= 12. april]	Prisforhøjelse«

100 Sasol har erklæret, at der blev drøftet prisforhøjelser, og at selskabet oplyste de andre deltagere om sine egne prisforhøjelser. Shell har i de erklæringer, som der henvises til i den anfægtede beslutning, kvalificeret dette møde som ulovligt.

101 Det skal på denne baggrund konkluderes, at Kommissionen er i besiddelse af håndskrevne notater hidrørende fra tidspunktet for de foreholdte faktiske omstændigheder, som vedrører aftalerne eller den samordnede praksis vedrørende fastsættelsen af priserne for paraffinvoks, som fandt sted under de tekniske møder, ved hvilke Eni var til stede.

– Om Enis tilstedeværelse ved de konkurrencebegrænsende møder og den manglende afstandtagen

102 Det fremgår af den anfægtede beslutning, at sagsøgeren under den væsentligste periode for selskabets deltagelse i overtrædelsen, nemlig fra den 21. februar 2002 til den 28. april 2005, var repræsenteret ved MO. ved 11 af de 13 tekniske møder, der fandt sted. Sagsøgeren har erkendt sin tilstedeværelse ved 10 tekniske møder, men har imidlertid bestridt sin deltagelse ved mødet i München den 27. og 28. februar 2003.

103 Det står således fast, at sagsøgeren deltog i 10 af de 13 tekniske møder, som fandt sted mellem den 21. februar 2002 og den 28. april 2005.

104 Det følger af den retspraksis, der er omtalt ovenfor i præmis 69 og 70, at det for at bevise, at en virksomhed deltog i et kartel, er tilstrækkeligt, at Kommissionen godtgør, at virksomheden deltog i møder, hvorunder der blev indgået konkurrencebegrænsende aftaler. Når deltagelsen i sådanne møder er blevet bevist, påhviler det virksomheden at fremføre indicier af en sådan beskaffenhed, at de kan påvise, at dens deltagelse i nævnte møder ikke var sket for at begrænse konkurrencen, og herved påvise, at den over for konkurrenterne havde oplyst, at den deltog i møderne med et andet formål end deres. Begrundelsen for denne regel er, at virksomheden, der har deltaget i det nævnte møde uden offentligt at tage afstand fra det, der blev drøftet, har givet de andre deltagere det indtryk, at den tilsluttede sig mødets resultat og ville rette sig efter det.

105 Sagsøgeren har i nærværende sag imidlertid ikke gjort gældende, at selskabet offentligt tog afstand fra de konkurrencebegrænsende møders indhold.

106 Det skal fremhæves, at den omstændighed, at der foreligger direkte beviser vedrørende eksisterende aftaler eller samordnet praksis under de tekniske møder, hvori sagsøgeren deltog uden at tage afstand fra deres konkurrencebegrænsende indhold, i sig selv er et tilstrækkeligt grundlag for sagsøgerens ansvar for en overtrædelse af artikel 81 EF.

107 I nærværende sag er Kommissionen i besiddelse af en række beviser, som godtgør, at aftalerne eller den samordnede praksis om prisfastsættelsen samt udvekslingen og fremlæggelsen af forretningsmæssigt følsomme handelsoplysninger vedrørende paraffinvoks foregik under de tekniske møder, ved hvilke sagsøgeren var til stede.

– Sagsøgerens angiveligt manglende interesse i at deltage i aftaler eller samordnet praksis med henblik på fastsættelse af priser for paraffinvoks

108 Sagsøgeren har gjort gældende, at selskabet ikke havde nogen interesse i at deltage i kartellet. Idet sagsøgeren udelukkende virkede på det italienske marked for paraffinvoks, der var kendetegnet ved en efterspørgsel, som var væsentligt højere end den nationale produktion, havde selskabet altid kunnet afsætte hele sin produktion på dette marked. Endvidere var 60-70% af sagsøgerens produktion rettet til selskabets hovedkunder, forhandleren SIMP og forarbejderen SER, med hvilke selskabets kommercielle forhold siden henholdsvis den 1. januar 2004 og den 1. januar 2005 havde været reguleret af kontrakter, der fastsatte »prisformler forbundet med udviklingen af noteringerne anført i de officielle ICIS-LOR-optegnelser«, idet disse formler var baseret direkte og indirekte på »Chinese Origin CIF NWE«-gennemsnitsprisen for paraffinvoks (CIF NWE-prisen for produkter med oprindelse i Kina).

109 Sagsøgeren havde følgelig ingen interesse i at deltage i en ulovlig aftale med de andre europæiske producenter, eftersom selskabet ikke kunne have draget fordel af den fælles prisfastsættelse og høje niveauer, som selskabet ikke kunne anvende i praksis. Enis væsentligste kommercielle problem var forbundet med den kinesiske lavprisimports indtrængen på det italienske marked, som kartellet på ingen måde kunne forhindre.

110 Endvidere havde Eni ikke nogen interesse i at deltage i en ulovlig aftale vedrørende kartelmedlemmernes generelle prisforhøjelse på det internationale marked, eftersom sagsøgeren ikke havde kapacitet til at eksportere til andre medlemsstater. De konkurrerende producenter havde på samme måde heller ikke behov for at være enige med Eni for at fastsætte forhøjelser af deres salgspriser i Italien, eftersom det italienske marked havde brug for paraffinvoks fra udlandet.

111 Det skal i den forbindelse blot bemærkes, at det følger af retspraksis, at det hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt der har fundet en overtrædelse sted, er irrelevant, om det var i de pågældende virksomheders kommercielle interesse, at aftalen blev indgået, eller den samordnede praksis blev forfulgt. Et sådant argument fra sagsøgerens side kan ikke føre Retten til at pålægge strengere krav i forhold til Kommissionen hvad angår de beviser, der skal fremlægges. Når det er lykkedes Kommissionen at samle dokumentbeviser til støtte for den mistænkte overtrædelse, og disse beviser sammen med virksomhedernes erklæringer forekommer at være tilstrækkelige til at godtgøre, at der som i nærværende sag foreligger en konkurrencebegrænsende aftale, er der ikke behov for at undersøge, om den pågældende virksomhed havde en kommerciel interesse i nævnte aftale (jf. i denne retning dommen i sagen Sumitomo Metal Industries og Nippon Steel mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 69, præmis 44-46).

112 Sagsøgerens argument er endvidere helt usandsynligt, eftersom selskabet i en periode på over tre år jævnligt deltog i de tekniske møder, hvis konkurrencebegrænsende indhold er blevet erkendt af fire karteldeltagende virksomheder uafhængigt af hinanden. Sagsøgeren har ikke forklaret, hvordan en fornuftig operatør kunne ledes til at deltage i en ulovlig praksis og således risikere at blive pålagt en betydelig bøde, hvis virksomheden ikke havde udsigt til at udlede fordele af de pågældende tiltag.

113 Endvidere modsiges sagsøgerens teori med påberåbelse af selskabets manglende interesse i at deltage i kartellet direkte af dets notat vedrørende det tekniske møde den 21. og 22. februar 2002, som er omtalt ovenfor i præmis 92, hvoraf fremgår, at selskabet i betragtning af drøftelserne ført under det pågældende tekniske møde forventede at øge sine indtægter takket være »prisrevisioner«.

114 Derfor skal dette argument forkastes.

– Sagsøgerens alternative forklaring

115 Sagsøgeren har gjort gældende, at selskabets deltagelse i de tekniske møder udelukkende skyldtes dets strategi om at forlade sin internationale isolation og skabe forbindelser med de væsentligste europæiske operatører ved at genoptage kontakterne med EWF samt dets interesse i tekniske spørgsmål vedrørende bl.a. paraffinprodukternes kendetegn.

116 Det skal fremhæves, at det fremgår af den retspraksis, der er nævnt ovenfor i præmis 41, at når Kommissionen har påberåbt sig dokumentbeviser, påhviler det de pågældende virksomheder ikke alene at fremlægge et sandsynligt alternativ til Kommissionens opfattelse, men tillige at påvise, at de i den anfægtede beslutning anvendte beviser er utilstrækkelige til at bevise overtrædelsen.

117 Sagsøgeren har ikke fremsat argumenter for at bestride rigtigheden og relevansen af de virksomhedserklæringer og håndskrevne notater hidrørende fra tidspunktet for de faktiske forhold, som Kommissionen har samlet, og som ligger til grund for konklusionen om, at Eni deltog i aftalerne eller den samordnede praksis vedrørende fastsættelsen af priser for paraffinvoks.

118 Det blotte argument om, at sagsøgerens interesse i at deltage i de tekniske møder alene skyldtes selskabets ønske om at skabe internationale kontakter og følge tekniske drøftelser, kan ikke godtgøre, at den anfægtede beslutning er ulovlig.

119 Sagsøgeren har endvidere på ingen måde forklaret, hvorfor selskabets repræsentant ikke forlod de tekniske møder, da det konkurrencebegrænsende indhold blev behandlet efter drøftelserne af teknisk karakter.

120 Det fremgår endvidere uden rimelig tvivl af Enis notat vedrørende det tekniske møde den 21. og 22. februar 2002 (jf. præmis 92 ff. og præmis 113 ovenfor), at selskabet under revisionen af sine priser og med henblik på at øge sine indtægter tog hensyn til dette tekniske mødes konkurrencebegrænsende indhold. Dette forhold modsiger i sig selv argumentet om, at selskabet kun var til stede som følge af dets interesse i de tekniske drøftelser vedrørende paraffinvoks.

121 Følgelig må dette argument fra sagsøgeren forkastes.

– Om den angivelige mangel på enighed

122 Sagsøgeren har gjort gældende, at selskabet ikke kan holdes ansvarligt for en aftale vedrørende prisfastsættelse, når der ikke forelå enighed med de øvrige kartelmedlemmer.

123 Sagsøgerens repræsentant, MO., var helt bevidst om, at det som følge af konkurrencepresset fra de kinesiske produkter – og fordi 60-70% af sagsøgerens salg var rettet til to købere (SIMP og SER), for hvilke der var fastsat priser under henvisning til de internationale noteringer offentliggjort i *ICIS-LOR* -optegnelserne – ville være umuligt for Eni at forhøje sine priser på den måde, som de andre karteldeltagere ønskede. Argumentationen kan heller ikke gælde for visse endelige kunder, som blev forsynet direkte af Eni, eftersom de havde mulighed for at købe produkterne fra SIMP.

124 For det første skal det i den forbindelse fremhæves, at det følger af Shells erklæring af 14. juni 2006, at de kinesiske producenters konkurrencepres var en væsentlig bekymring for alle karteldeltagerne. En af årsagerne til, at der blev fastsat minimumspriser og små prisforhøjelser, var at modvirke dette pres. Dette var følgelig ikke alene en bekymring for sagsøgeren, hvilket ville være til hinder for at skabe en fælles enighed, men snarere en markedsudvikling, som påvirkede alle deltagerne, og som kunne forbedre deres samhørighed.

125 Endvidere, og efter hvad sagsøgeren har gjort gældende, dækkede selskabet kun 60-65% af salget i Italien, inklusive paraffinvoks, som sagsøgeren producerede, og som herefter blev videresolgt eller forarbejdet af SIMP og SER. Ifølge sagsøgerens egne oplysninger stammede mellem 18 og 33% af den paraffinvoks, der blev solgt i Italien fra 2002 til 2004, fra producenter med hjemsted i de andre medlemsstater i EU. Endvidere var Enis direkte salg til andre italienske kunder end SIMP og SER ligeledes betydeligt og svarede til 20 eller 22% af det italienske marked.

126 Hvad angår direkte salg til italienske slutkunder konkurrerede sagsøgeren følgelig ikke alene med SIMP og SER eller de kinesiske producenter, men ligeledes med andre producenter med hjemsted i EU. Næsten alle de væsentlige europæiske producenter deltog i kartellet. Som Kommissionen har anført i 67. og 68. betragtning til den anfægtede beslutning, havde kartelmedlemmerne en markedsandel på ca. 75% på EØS-markedet for paraffinvoks, eftersom resten af markedet i vidt omfang var dækket af import fra Kina.

127 Det skal ligeledes bemærkes, at Eni under retsmødet har gjort gældende, at selskabet ikke deltog i fordelingen af de geografiske markeder inden for rammerne af kartellet, eftersom de »øvrige europæiske producenter« solgte i Italien. Eni har således indirekte indrømmet, at de øvrige

kartelmedlemmer solgte i Italien. Det skal i den henseende bemærkes, at kartellet dominerede produktionen i EØS, og at 18-33% af den paraffinvoks, der blev solgt i Italien, stammede fra europæiske producenter.

128 Eni måtte i hvert fald forvente, at den italienske efterspørgsel, som selskabet ikke kunne opfylde, blev opfyldt af de andre kartelmedlemmer, hvorfor sagsøgeren konkurrerede med disse. Det er endvidere klart, at kartelmedlemmerne med deres koordinerede adfærd havde en afgørende indflydelse på prisniveauet for paraffinvoks i EØS som følge af størrelsen af deres samlede markedsandel. Under disse omstændigheder kan sagsøgeren ikke gyldigt benægte de mulige fordele, som selskabet kunne forvente ved at deltage i kartellet.

129 På samme måde kan sagsøgerens teori om SIMP's konkurrencepres heller ikke tiltrædes. Eftersom kartellet dækkede 75% af salget af paraffinvoks i EØS og størstedelen af produktionen, kunne den generelle prisforhøjelse for paraffinvoks i EØS som følge af kartellet påvirke de priser, som SIMP kunne anskaffe sig denne voks for hos andre producenter end sagsøgeren. Dette kunne igen påvirke SIMP's priser i forhold til dette selskabs kunder. Sagsøgeren kunne således logisk forvente, at en generel prisforhøjelse for paraffinvoks som følge af kartellet kunne være til fordel for selskabet.

130 Endelig skal det bemærkes, at pristalsreguleringen af sagsøgerens priser i forhold til SIMP på grundlag af »Chinese Origin CIF NWE«-gennemsnitspriserne for paraffinvoks først begyndte den 1. januar 2004. Endvidere begyndte pristalsreguleringen af sagsøgerens priser i forhold til SER, som var støttet på »den bedste forhandlers bedte pris«, den 1. januar 2005. Det følger heraf, at sagsøgeren klart overdriver de kommercielle bånd, der følger af selskabets aftaler med SIMP og SER. Disse to var nemlig kun til stede samtidig under de sidste måneder af sagsøgerens deltagelse i kartellet, fra den 1. januar til den 28. april 2005. Eftersom kartellet dækkede langt størstedelen af paraffinvoksproduktionen i EØS og 75% af salget heraf, kan det med sandsynlighed antages, at kartellet påvirkede det generelle prisniveau (herunder »de bedste tilbud«) og således de priser, som sagsøgeren tilbød i medfør af ovennævnte pristalsregulering.

131 Sagsøgeren kan følgelig ikke gives medhold i disse argumenter.

132 For det andet skal det under alle omstændigheder bemærkes, at argumenterne om den manglende interesse i at deltage i kartellet, herunder argumenterne om den manglende enighed i at indgå ulovlige aftaler, under hensyn til, at det angiveligt var umuligt i praksis at handle i overensstemmelse hermed, ikke kan begrunde, at Retten afkræver Kommissionen beviser, som går ud over, hvad der ifølge retspraksis nævnt ovenfor i præmis 30-50, 69 og 70 er tilstrækkeligt for at godtgøre karteldeltagelsen. I nærværende sag forekommer det, at Kommissionen har fremlagt tilstrækkelige beviser for at underbygge sin konklusion om sagsøgerens deltagelse i overtrædelsens primære aspekt i perioden fra den 21. februar 2002 til den 28. april 2005, og navnlig i de aftaler eller den samordnede praksis, der vedrører fastsættelsen af priser for paraffinvoks.

133 Det skal på samme måde bemærkes, at det følger af retspraksis nævnt ovenfor i præmis 27, at det for at godtgøre, at der findes en aftale, der er i strid med artikel 81 EF, er tilstrækkeligt, at der er enighed i selve princippet om at begrænse konkurrencen, selv om de konkrete forhold ved den omhandlede begrænsning stadig forhandles. Følgelig er sagsøgerens argumenter om, at det angiveligt var umuligt for selskabet at gennemføre de prisforhøjelser, der var besluttet ved de tekniske møder, ikke relevante, eftersom enigheden i selve princippet i prisfastsættelsen eller -ensretningen, nemlig udøvelsen af en kunstig påvirkning af deres niveau, er tilstrækkeligt til at konstatere, at deltagerne var enige i henhold til den nævnte retspraksis. Sagsøgeren har ikke fremført noget specifikt argument med henblik på at tilbagevise de erklæringer af Sasol, Repsol og Shell, hvorefter formålet med de tekniske møder var at fastsætte priserne.

134 Følgelig skal sagsøgerens argument om, at selskabet ikke var enigt i at indgå aftaler med henblik på fastsættelsen af priser for paraffinvoks, forkastes.

– Om den angivelige manglende deltagelse i en samordnet praksis

135 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen ikke gyldigt kunne fastslå, at sagsøgeren deltog i en samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse for paraffinvoks.

136 Det skal for det første bemærkes, at Kommissionen er i besiddelse af direkte beviser, som består i erklæringer fra de virksomheder, der deltog i kartellet, og i håndskrevne notater, hvoraf fremgår, at de tekniske møder, hvorunder sagsøgeren var til stede, lå til grund for aftaler eller samordnet praksis om fastsættelsen af priser for paraffinvoks.

137 Det fremgår endvidere af beviserne, at deltagerne jævnligt udvekslede oplysninger om deres priser og de planlagte prisforhøjelser under tekniske møder i en periode på mere end 12 år, inklusive den periode, hvori Eni deltog. Sagsøgeren har ikke givet nogen logisk forklaring på de nævnte aktiviteter, der kunne rejse tvivl om Kommissionens konklusion om, at formålet med den pågældende praksis navnlig var prisfastsættelse. Den lange periode, hvori møderne blev afholdt systematisk, udgør derimod i sig selv et indicium, der kan godtgøre, at deltagernes mål var at harmonisere deres prispolitikker, idet de bevidst skiftede markedsrisiciene ud med et indbyrdes samarbejde.

138 For det andet har sagsøgeren gjort gældende, at selskabet ikke desto mindre i sit svar på klagepunktsmeddelelsen fremlagde bevis for, at dets strategier på prisområdet ikke afhang af de valg, der blev truffet under de tekniske møder. Kommissionen kunne følgelig ikke med føje i 298. betragtning til den anfægtede beslutning konstatere, at Eni »[havde] taget hensyn til de oplysninger, [selskabet] [havde] fået om sine konkurrenters adfærd på markedet, tilpasset sin egen adfærd og truffet gennemførelsesforanstaltninger«.

139 Sagsøgeren har i den forbindelse fremlagt en tabel over udviklingen i selskabets salgspriser i forhold til SIMP hvad angår »133«-paraffin i perioden fra 2002 til 2005. Sagsøgeren har heraf udledt, at der ikke findes nogen lighed mellem de ved de tekniske møder fastsatte priser og de prisændringer, som sagsøgeren foretog, samt at sagsøgerens prisforhøjelse fra 542 EUR den 1. januar 2002 til 588 EUR den 1. april 2005 er lavere end inflationen og ikke kan være resultatet af en gennemførelse af en ulovlig aftale vedrørende prisfastsættelse. Endvidere fastsatte sagsøgeren fra den 1. januar 2004 sine salgspriser i forhold til SIMP under henvisning til »de månedlige noteringer for »Chinese Origin CIF NWE«-paraffin angivet i *ICIS-LOR*-fortegnelsen for den forudgående måned«. Herefter iværksatte selskabet et lignende tiltag i forhold til SER. Den angiveligt samordnede praksis kunne således ikke vedrøre den absolut altovervejende del (60-70%) af sagsøgerens produktion, som var genstand for aftaler med SIMP og SER.

140 Det skal for det første bemærkes, at den tabel, som sagsøgeren har fremlagt, er en meget selektiv præsentation af udviklingen af selskabets priser. Den indeholder nemlig kun oplysninger om »133«-paraffin, som var en af de talrige typer paraffinvoks, som Eni markedsførte. Der er endvidere tale om priser anvendt i forhold til SIMP, der ifølge sagsøgeren selv var et selskab med en betydelig købekraft og således med evne til at opnå fordelagtige indkøbsbetingelser hos Eni. Tabellen indeholder ingen indikation af udviklingen af Enis priser i forhold til de endelige kunder, som logisk er dem, der er mest udsat for den af kartellet følgende prismanipulation.

141 For det andet kan sagsøgeren ikke med føje foreholde Kommissionen, at der ikke er sammenhæng mellem de tilgængelige oplysninger om de tekniske møder og de tabeller, der er indeholdt i stævningen.

142 Det fremgår af flere erklæringer, hvortil der henvises ovenfor, at de prisforhøjelser, som blev aftalt på de tekniske møder, normalt ikke kunne gennemføres fuldt ud over for kunderne. Shell har angivet, at ca. to tredjedele af de aftalte forhøjelser kunne gennemføres. Desuden er der flere indikationer i sagsakterne for, at deltagerne ofte ikke kunne gennemføre den aftalte forhøjelse overhovedet.

143 Dernæst bemærkes under alle omstændigheder, at beviserne for et kartel ifølge den retspraksis, hvortil der henvises ovenfor i præmis 42, normalt kun er brudstykkeagtige og spredte. Eftersom Kommissionen ikke var besiddelse af detaljerede beviser for indholdet af de drøftelser, som var blevet ført på hvert enkelt teknisk møde, kan sagsøgeren ikke med føje anvende som argument, at der angiveligt ikke var forbindelse mellem udviklingen af dets salgspriser for »133«-parafin til SIMP og det delvise indhold af de tekniske møder, som Kommissionen har kunnet rekonstruere, navnlig i betragtning af at priserne for de forskellige paraffinvoksprodukter var meget forskellige, og at kunderne naturligt nok forsøgte at modsætte sig forhøjelserne.

144 For det tredje er den omstændighed, at virksomhederne faktisk annoncerede de aftalte prisforhøjelser, og at de annoncerede priser dannede grundlag for fastsættelsen af de individuelle faktureringspriser, ifølge retspraksis i sig selv tilstrækkelig til at fastslå, at såvel formålet med som virkningen af det ulovlige samarbejde om priser var at skabe en alvorlig konkurrencebegrænsning (Rettens dom af 14.5.1998, sag T-308/94, Cascades mod Kommissionen, Sml. II, s. 925, præmis 194). I et sådant tilfælde er Kommissionen ikke forpligtet til at undersøge detaljerne i parternes argumentation til godtgørelse af, at de pågældende aftaler ikke medførte en større prisforhøjelse end under normale konkurrencevilkår og tage stilling dertil punkt for punkt (dommen i sagen Bolloré m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 50, præmis 451).

145 Således som det fremgår af prøvelsen af beviserne i forbindelse med nærværende anbringende, godtgjorde Kommissionen i fornødent omfang, at den ulovlige praksis i det foreliggende tilfælde havde vedrørt prisfastsættelse, og at resultatet af de møder, hvorpå der var blevet drøftet eller fastsat prisforhøjelser, ofte var blevet udmøntet i praksis gennem ophævelse af priser over for kunderne og varsler om forhøjelser, ligesom de således varslede priser var blevet anvendt som grundlag for prisfastsættelsen i forbindelse med enkeltstående transaktioner. De tilfælde, hvor karteldeltagerne som følge af markedsvilkårene blev enige om at fastholde priserne, skal ligeledes betragtes som en del af udmøntningen i praksis af den foreliggende samlede, komplekse og vedvarende overtrædelse.

146 Det følger heraf, at tabellen vedrørende udviklingen af sagsøgerens salgspriser til SIMP af »133«-paraffin fra 2002 til 2005 og de af selskabet fremsatte anbringende som led heri er irrelevante.

147 I betragtning af ovenstående skal det fastslås, at Kommissionen med føje har fastslået, at Eni havde deltaget i aftaler eller samordnet praksis med henblik på prisfastsættelse. Andet anbringendes første led skal derfor forkastes.

Enis manglende deltagelse i aftalen eller den samordnede praksis med henblik på udveksling af oplysninger

148 Sagsøgeren har bestridt, at de oplysninger, der blev udvekslet under de tekniske møder, efter selskabets opfattelse var af strategisk eller konkurrencemæssig karakter. I modsætning til, hvad Kommissionen anførte, har selskabet følgelig ikke taget hensyn til disse oplysninger og har fastsat sin kommercielle adfærd uafhængigt af de udvekslede oplysninger. Under alle omstændigheder har selskabet ikke givet de andre deltagere følsomme oplysninger.

149 Retten har i denne forbindelse allerede fastslået, at en virksomhed, såfremt konkurrenterne deltog i møder, hvorunder de udvekslede oplysninger om bl.a. de priser, de ønskede tilbudt på markedet, med sin deltagelse i et møde med konkurrencebegrænsende formål ikke alene forfulgte målsætningen om på forhånd at fjerne den usikkerhed, der var med hensyn til konkurrenternes fremtidige adfærd, men selskabet må nødvendigvis have taget hensyn – direkte eller indirekte – til de oplysninger, det fik ved disse møder, ved fastlæggelsen af den politik, det agtede at føre på markedet (Rettens dom af 24.10.1991, sag T-1/89, Rhône-Poulenc mod Kommissionen, Sml. II, s. 867, præmis 122 og 123, og af 8.7.2008, sag T-52/03, Knauf Gips mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 276, som ikke blev ophævet hvad angår dette punkt).

150 Det må på samme måde i henhold til retspraksis antages – med forbehold af det modbevis, som det må påhvile de pågældende erhvervsdrivende at føre – at de virksomheder, som deltager i samordningen, og som forbliver aktive på markedet, tager hensyn til informationsudvekslingen med deres konkurrenter for at fastlægge deres adfærd på markedet. Dette gælder så meget desto mere, når samordningen finder sted regelmæssigt og over en lang periode (dommen i sagen Hüls mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 28, præmis 162).

151 Dette argument må derfor forkastes.

152 Sagsøgeren har endvidere påberåbt sig den høje grad af gennemsigtighed, som generelt kendetegner paraffinvokssektoren. De tilbudte gennemsnitspriser i de forskellige europæiske lande blev jævnligt offentliggjort i *ICIS-LOR*-fortegnelsen. Sagsøgeren havde således ingen interesse i at tage hensyn til de oplysninger, der blev meddelt ved disse tekniske møder.

153 Det skal bemærkes, at i *ICIS-LOR*-fortegnelsen af 30. januar 2002, som er bilagt stævningen, indeholder en række gennemsnitspriser for visse typer paraffinvoks, der er støttet på markedsoplysningerne vedrørende prisudviklingen i januar 2002, og nogle vage prognoser for den fremtidige prisudvikling, idet udtrykket »rygte« benyttes af fortegnelsens redaktør.

154 Det skal bemærkes, at deltagerne ved de tekniske møder ofte meddelte de prisforhøjelser, som de planlagde at foretage i fremtiden producent for producent, og ikke blot erhvervsgrenens gennemsnit. Som det fremgår af de af Kommissionen indhentede beviser, oplyste deltagerne ligeledes om den dato, hvor de havde til hensigt at meddele de nye priser til kunderne. De oplysninger, der blev delt ved de tekniske møder, var således uden sammenligning mere detaljerede og koncentrerede om fremtiden og ikke fortiden.

155 Det dokument, som sagsøgeren har vedlagt stævningen, kan således hverken godtgøre, at de af deltagerne udvekslede prisoplysninger under de tekniske møder ikke var nyttige, eller at disse udvekslinger var lovlige. Bilaget kan heller ikke tilbagevise formodningen om, at sagsøgeren tog hensyn til de prisoplysninger, der blev meddelt under de tekniske møder.

156 Følgeligt kan denne argumentation heller ikke tiltrædes.

157 Det skal under alle omstændigheder bemærkes, at overtrædelsens primære aspekt, som er fastslået i forhold til sagsøgeren, bestod i »aftaler eller samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse samt udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger«. Sagsøgerens deltagelse i aftaler eller samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse er i rigeligt omfang bevist under analysen af dette anbringendes første led. Dette element var i sig selv tilstrækkeligt til at begrunde, at den pågældende overtrædelse blev kvalificeret som »meget grov«, og således den pålagte bøde. Denne praksis indebar endvidere en udveksling af følsomme handelsoplysninger, nemlig oplysninger om priser for paraffinvoks. Argumenterne fastsat under dette led kan således ikke rejse tvivl om den anfægtede beslutnings lovlighed.

158 I betragtning af det ovenstående tiltrædes Kommissionens konklusion om, at sagsøgeren havde deltaget i overtrædelsens primære aspekt fra den 21. februar 2002 til den 28. april 2005, og følgelig forkastes det andet anbringende.

2. *Anbringenderne vedrørende beregningen af den bøde, sagsøgeren blev pålagt*

159 Med den anden gruppe anbringender har sagsøgeren fremsat klagepunkter og argumenter, der rejser tvivl om både lovligheden af beregningen af den bøde, som selskabet er blevet pålagt, og om denne bøde er proportionel. Disse klagepunkter og argumenter tilsigter i det væsentlige og uden klar adskillelse både en delvis annullation af den anfægtede beslutning og ændring heraf som led i Rettens udøvelse af sin fulde prøvelsesret.

160 Det fremgår af retspraksis, at legalitetsprøvelsen af de af Kommissionen vedtagne beslutninger suppleres af den fulde prøvelsesret, der tillægges Unionens retsinstanser i artikel 31 i forordning nr. 1/2003 i overensstemmelse med artikel 229 EF. Denne kompetence giver dommeren beføjelse til, ud over en simpel legalitetskontrol af sanktionen, at anlægge sin egen vurdering i stedet for Kommissionens og derfor ophæve, nedsætte eller forhøje den pålagte bøde eller tvangsbøde. Den i traktaterne omhandlede prøvelse indebærer følgelig, at Unionens retsinstanser i overensstemmelse med de krav, der følger af det princip om domstolsbeskyttelse, som er indeholdt i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, foretager en såvel retlig som faktisk prøvelse, og at de har beføjelse til at bedømme beviserne, annullere den anfægtede beslutning og ændre bødebeløbene (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.2.2007, sag C-3/06 P, Groupe Danone mod Kommissionen, Sml. I, s. 1331, præmis 60-62, og Rettens dom af 21.10.2003, sag T-368/00, General Motors Nederland og Opel Nederland mod Kommissionen, Sml. II, s. 4491, præmis 181).

161 Det tilkommer derfor Retten inden for rammerne af sin fulde prøvelsesret, når den træffer sin afgørelse, at undersøge, om sagsøgeren er blevet pålagt en bøde, hvis størrelse afspejler den pågældende overtrædelses grovhed og varighed korrekt, således at bøderne er forholdsmæssige i forhold til kriterierne i artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 (jf. i denne retning Rettens dom af 11.3.1999, sag T-156/94, Aristrain mod Kommissionen, Sml. II, s. 645, præmis 584-586, og af 9.7.2003, sag T-220/00, Cheil Jedang mod Kommissionen, Sml. II, s. 2473, præmis 93).

162 Det skal imidlertid fastslås, at udøvelsen af den fulde prøvelsesret ikke svarer til en kontrol af egen drift, og bemærkes, at proceduren for Unionens retsinstanser er kontradiktorisk.

Det tredje anbringende om en urigtig fastsættelse af en koefficient på 17% som følge af overtrædelsens grovhed og af tillægsbeløbet, det såkaldte »adgangsbeløb«

163 I den anfægtede beslutning anførte Kommissionen følgende under overskriften »Konklusion vedrørende grovheden«:

»[…]

(651)
Hvad angår det geografiske omfang dækkede overtrædelsen hele EØS, når der tages hensyn til, at den pågældende virksomhed solgte [paraffinvoks] i alle EØS-landene […]

(653)
Under hensyn til omstændighederne i det konkrete tilfælde og de tidligere behandlede kriterier vedrørende overtrædelsens art og dens geografiske udstrækning bør den del af afsætningens værdi, der tages i betragtning for ENI og H&R/Tudapetrol, være på 17%. Det er blevet påvist, at den samlede og vedvarende overtrædelse for så vidt angår ExxonMobil, MOL, Repsol, RWE, Sasol, Shell og Total ligeledes bestod i opdeling af kunder og/eller markeder. Opdeling af kunder og opdeling af markeder betragtes på grund af deres art som nogle af de mest alvorlige konkurrencebegrænsninger, da disse former for praksis fører til, at konkurrencen begrænses eller udelukkes på bestemte markeder eller

over for bestemte kunder [...] Som følge af denne yderligere grovhed bør den del af værdien af afsætningen, der skal tages i betragtning, for ExxonMobil, MOL, Repsol, RWE, Sasol, Shell og Total være på 18%.«

164 Sagsøgeren har kritiseret, at Kommissionen fastsatte en koefficient på 17%, der skulle anvendes som følge af overtrædelsens grovhed i henhold til punkt 21 i 2006-retningslinjerne og som afskrækkelse i henhold til disse retningslinjers punkt 25 (tillægsbeløbet, det såkaldte »adgangsbeløb«). Den nævnte koefficient, som er fastsat i forhold til de virksomheder, der ikke alene deltog i overtrædelsens primære aspekt, men ligeledes det andet aspekt vedrørende opdeling eller markeder og kunder, var kun 18%. Forskellen i grovheden afspejles ikke proportionelt i forskellen på blot et procentpoint. Endvidere har Kommissionen tilsidesat artikel 23 i forordning (EF) nr. 1/2003, ligebehandlingsprincippet, 2006-retningslinjerne og sin begrundelsespligt. Sagsøgerne har på den baggrund nedlagt påstand om, at Retten nedsætter disse koefficienter til et lavere niveau end 17%.

165 Ifølge retspraksis følger det af artikel 49, stk. 3, i chartret om grundlæggende rettigheder, at sanktionernes størrelse ikke må være uforholdsmæssigt i forhold til den forfulgte overtrædelse, og at der for at fastsætte bødens størrelse i henhold til artikel 23, stk. 3 i forordning nr. 1/2003 skal tages hensyn til overtrædelsens grovhed og varighed. Proportionalitetsprincippet og princippet om, at sanktionen skal tilpasses overtrædelsen, bestemmer endvidere, at størrelsen af den pålagte bøde skal være proportionel i forhold til overtrædelsens grovhed og varighed (jf. i denne retning Rettens dom af 12.7.2001, forenede sager T-202/98, T-204/98 og T-207/98, Tate & Lyle m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2035, præmis 106, og af 27.9.2006, sag T-43/02, Jungbunzlauer mod Kommissionen, Sml. II, s. 3435, præmis 226).

166 Navnlig indebærer proportionalitetsprincippet, at Kommissionen skal udmåle bøden forholdsmæssigt i forhold til de elementer, der tages i betragtning ved vurderingen af overtrædelsens grovhed, og at den i denne henseende skal anvende disse elementer på en sammenhængende og objektivt berettiget måde (Rettens dom i sagen Jungbunzlauer mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 165, præmis 226-228, og dom af 28.4.2010, sag T-446/05, Amann & Söhne og Cousin Filterie mod Kommissionen, Sml. II, s. 1255, præmis 171).

167 Ved fastsættelsen af bødens størrelse skal objektive faktorer, såsom den konkurrencebegrænsende adfærds indhold og varighed, dens hyppighed og dens intensitet, hvor stort det påvirkede marked er, og hvilken skade der er påført de samfundsøkonomiske interesser, tages i betragtning. Ved bedømmelsen skal der endvidere tages hensyn til de ansvarlige virksomheders relative størrelse og markedsandel såvel som til en eventuel gentagelsessituation. Med ønsket om gennemsigtighed vedtog Kommissionen 2006-retningslinjerne, hvori den har anført, hvornår den tager hensyn til denne eller hin omstændighed ved overtrædelsen, som kan påvirke bødens størrelse (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.12.2011, sag C-386/10 P, Chalkor mod Kommissionen, Sml. I, s. 13085, præmis 57-59).

168 For det første skal det hvad angår nærværende sag bemærkes, at som det er anført i punkt 23 i 2006-retningslinjerne, betragtes aftaler og samordnet praksis med henblik på prisfastsættelse, der som i nærværende sag er omfattet af overtrædelsens primære aspekt, af deres art som nogle af de mest alvorlige konkurrencebegrænsninger. Ifølge disse retningslinjers punkt 21 og 23 skal koefficienten, der afspejler overtrædelsens grovhed, fastsættes på den øvre del af en skala, der går fra 0 til 30%. I nærværende sag vedrørte aftalerne og den samordnede praksis vedrørende prisfastsættelse alle EØS-landene, hvilket ligeledes er relevant i henhold til punkt 22 i 2006-retningslinjerne (651. og 653. betragtning til den anfægtede beslutning).

169 I betragtning heraf har Kommissionen hverken tilsidesat artikel 81 EF, artikel 23 i forordning nr. 1/2003 eller 2006-retningslinjerne ved at fastsætte en koefficient på 17% som følge af overtrædelsens grovhed hvad angår dennes primære aspekt, som består i »aftaler eller samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse [og] udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger«

vedrørende paraffinvoks. Det samme gælder for fastsættelsen af det beløb, der skal lægges til som afskrækkelse i henhold til 2006-retningslinjernes punkt 25, det såkaldte »adgangsbeløb«. Endvidere har Kommissionen anført forbindelserne mellem de relevante faktorer, der er taget hensyn til som led i overtrædelsens grovhed og den fastsatte koefficient, hvorfor Kommissionen har opfyldt sin begrundelsespligt.

170 Det skal tilføjes, at fastsættelsen af den pågældende koefficient på 17% ligeledes er berettiget i betragtning af de vurderingskriterier, der er fastsat i retspraksis nævnt ovenfor i præmis 167. Retten finder følgelig, at den nævnte koefficient står i forhold til den af sagsøgeren begåede overtrædelses grovhed, og med andre ord at den afspejler overtrædelsens grovhed på passende vis.

171 For det andet undersøges sagsøgerens argumenter om, at forskellen mellem koefficienterne fastsat for overtrædelsens primære aspekt på den ene side, og på den anden side for det primære og det andet aspekt som helhed, der udgør et procentpoint, ikke afspejler forskellen i grovheden, som består i tilføjelsen af en deltagelse i opdeling af kunder og markeder.

172 Sagsøgeren har gjort gældende, at det følger af 2006-retningslinjerne, at opdelingen af markeder og kunder ligeledes er omfattet af nogle af de mest alvorlige konkurrencebegrænsninger, hvorfor det ikke er proportionelt udelukkende at have fastsat 1% af værdien af salget som grovhed og »adgangsbeløb«, hvorimod disse koefficienter for overtrædelsens primære aspekt var 17%.

173 Det skal i den forbindelse fremhæves, at som det fremgår af 240. og 248. betragtning til den anfægtede beslutning, var aftalerne om opdeling af markeder eller kunder sporadiske ved de tekniske møder, sammenlignet med aftaler eller samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse for paraffinvoks. Det fremgår endvidere af virksomhedernes uafhængige erklæringer, at en drøftelse af det af deltagerne anvendte prisniveau ligeledes inden kartellet (jf. præmis 82-84 ovenfor) var omfattet af de tekniske møder. Disse møder vedrørte normalt prisfastsættelsen.

174 Det følger endvidere af 267. betragtning til den anfægtede beslutning, at det ulovlige og straffede formål, som nærværende sags deltager i den samlede og vedvarende overtrædelse forfulgte, bestod i at nedsætte eller fjerne konkurrencepresset med det slutmål at opnå bedre indtjening og endeligt at stabilisere, dvs. øge, fortjenesten. Overtrædelsens andet aspekt kunne skærpe overtrædelsens skadesvirkninger i forhold til de berørte kunder og markeder. Det havde dog ikke et konkurrencebegrænsende formål, som klart kunne adskilles fra det, der henhørte under overtrædelsens primære aspekt, eftersom det vedrørte de samme produkter og de samme geografiske markeder. Endelig tjente opdelingen af markeder og kunder ligeledes til formålet med at nå et prisniveau, der oversteg konkurrenceskabte priser, ganske som deres prisfastsættelsespraksis.

175 Retten finder på dette grundlag, at koefficienterne på 17%, som er fastsat for de virksomheder, der deltager i overtrædelsens primære aspekt, ikke er uforholdsmæssige i forhold til de koefficienter, der er fastsat for de virksomheder, der har deltaget i overtrædelsens andet aspekt.

176 Sagsøgeren har ligeledes påberåbt sig Rettens dom af 11. december 2003, Adriatica di Navigazione mod Kommissionen (sag T-61/99, Sml. II, s. 5349). Selskabet har anført, at Kommissionen i nævnte sag ligesom i nærværende sag fastslog, at der forelå »en samlet og samme uafbrudt overtrædelse«. Retten fastslog, at Kommissionen i strid med proportionalitetsprincippet havde pålagt de virksomheder, som havde deltaget i begge overtrædelser, den samme sanktion som dem, der kun havde deltaget i den ene.

177 Det skal fastslås, at Retten i dommen i sagen Adriatica di Navigazione mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 176 (præmis 188-190), ændrede Kommissionens konklusion om, at de to forskellige karteller om henholdsvis den nordlige færgerute og den sydlige færgerute mellem Grækenland og Italien udgjorde en samlet overtrædelse. Efter denne konklusion fastslog Retten, at Kommissionen ikke

med samme strenghed kunne straffe de selskaber, som ved den omtvistede beslutning blev tilregnet begge overtrædelser, og de selskaber, som Adriatica di Navigazione, der kun blev tilregnet en af overtrædelserne.

178 I nærværende sag har sagsøgeren ikke bestridt Kommissionens konklusion om, at aftalerne eller den samordnede praksis om prisfastsættelse og udveksling og fremlæggelse af følsomme handelsoplysninger vedrørende paraffinvoks (overtrædelsens primære aspekt) og opdeling af kunder eller markeder (overtrædelsens andet aspekt) er en del af den samme samlede, komplekse og vedvarende overtrædelse.

179 Under alle omstændigheder tilsigtede opdelingen af kunder eller markeder ikke, som det er bemærket ovenfor i præmis 172, et konkurrencebegrænsende formål, der er klart adskilt fra det af overtrædelsens primære aspekt omhandlede. Opdelingen af markeder og kunder tjener normalt ligeledes til at nå et prisniveau, der overstiger konkurrenceskabte priser, ligesom selskabernes prisfastsættelsespraksis. Tiltagene under de pågældende to aspekter vedrørte de samme produkter og geografiske markeder og blev nået takket være den samme mekanisme støttet på de tekniske møder. Endvidere er det nemmere at gennemføre prisfastsættelsen, når kundernes mulighed for at benytte andre leverandører er begrænset som følge af fordelingen af disse. Endvidere var alle de virksomheder, der deltog i overtrædelsens andet aspekt, ligeledes indblandet i overtrædelsens primære aspekt, og de to aspekter virkede i den samme periode. Det kan således konkluderes, at de to aspekter supplerede hinanden (jf. i denne retning dommen i sagen Amann & Söhne og Cousin Filterie mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 166, præmis 89-92), hvorfor Kommissionens konklusion om, at overtrædelsen i nærværende sag var samlet, skal tiltrædes.

180 I modsætning til den faktiske og retlige sammenhæng i tvisten, der lå til grund for dommen i sagen Adriatica di Navigazione mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 176, er der i nærværende sag følgelig tale om en samlet overtrædelse. Endvidere vejede overtrædelsens andet aspekt ikke så tungt som dens primære aspekt, og deltagerne i det andet aspekt blev indledningsvis straffet hårdere end dem, der alene deltog i overtrædelsens primære aspekt. Sagsøgernes argument om denne dom må derfor forkastes.

181 For det tredje har sagsøgeren gjort gældende, at der foreligger en åbenbar forskelsbehandling af de virksomheder, der har deltaget i overtrædelsen. De to mest alvorlige overtrædelser af artikel 81 EF blev straffet helt forskelligt, i nærværende sag hvad angår prisfastsættelsen og et tillægsbeløb på 17% af salgsværdien, og hvad angår opdelingen af kunder eller markeder med et grundbeløb og et tillægsbeløb, der svarer til et ubetydeligt beløb på 1% af referenceomsætningen.

182 Ifølge retspraksis er ligebehandlingsprincippet kun tilsidesat, såfremt ensartede situationer behandles forskelligt, eller forskellige situationer behandles ens, medmindre en sådan behandling er objektivt begrundet (Domstolens dom af 13.12.1984, sag 106/83, Sermide, Sml. s. 4209, præmis 28, og Rettens dom af 4.7.2006, sag T-304/02, Hoek Loos mod Kommissionen, Sml. II, s. 1887, præmis 96).

183 I nærværende sag befandt alle deltagerne sig i identiske situationer, eftersom de alle blev fundet ansvarlige for overtrædelsens primære aspekt. Kommissionen overholdt således ligebehandlingsprincippet, da den i forhold til alle deltagerne tog hensyn til 17% af salgsværdien som følge af overtrædelsens grovhed samt til beregning af »adgangsbeløbet«.

184 Det skal indledningsvis bemærkes, at overtrædelsens andet aspekt bestod i mere sporadiske tiltag, der omfattede færre deltagere og derfor havde mindre økonomisk betydning. Dette aspekt kan endvidere anses for at supplere overtrædelsens primære aspekt. Der er således tale om en situation, der er objektivt forskellig fra overtrædelsens primære aspekt, hvorfor Kommissionen ikke tilsidesatte ligebehandlingsprincippet ved ikke at anvende den samme eller en nærliggende koefficient som følge af grovheden eller til »adgangsbeløbet« for henholdsvis overtrædelsens primære aspekt og andet aspekt isoleret set.

185 Anbringendet om tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet bør derfor ligeledes forkastes.

186 Retten finder ved udøvelsen af sin fulde prøvelsesret under alle omstændigheder, at hensyntagen til en andel på 17% af de deltagende virksomheders salgsværdi alene for overtrædelsens primære aspekt afspejler overtrædelsens grovhed på passende vis, som det er krævet i henhold til artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 og den ovenfor i præmis 165 omtalte retspraksis.

187 Af det ovenstående følger, at dette anbringende må forkastes.

Det femte anbringende om en fejlagtig hensyntagen til Enis marginale rolle i kartellet og selskabets manglende gennemførelse af prisaftalerne som formildende omstændighed

188 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen fejlagtigt har nægtet selskabet at være begunstiget af den formildende omstændighed angående dets marginale rolle i kartellet og dets manglende gennemførelse af de konkurrencebegrænsende tiltag. Kommissionen har herved tilsidesat artikel 81 EF, artikel 23 i forordning nr. 1/2003, 2006-retningslinjerne samt ligebehandlingsprincippet og sin begrundelsespligt. Sagsøgeren har følgelig nedlagt påstand om hel eller delvis annullation af den anfægtede beslutning hvad angår størrelsen af den pålagte bøde og om en fornyet beregning heraf.

189 Det skal indledningsvis bemærkes, at det fremgår af 2006-retningslinjernes punkt 29, tredje led, at bødens grundbeløb kan nedsættes, når Kommissionen fastslår, at der foreligger formildende omstændigheder, bl.a. hvis den pågældende virksomhed fremlægger bevis for, at dens deltagelse i overtrædelsen er stærkt begrænset, og at den i den periode, hvor den har været deltager i de ulovlige aftaler, i praksis har undladt at anvende dem ved at udøve en konkurrencemæssig adfærd på markedet. Ifølge det samme punkt betragtes selve den omstændighed, at en virksomhed har deltaget i overtrædelsen i en kortere periode end de øvrige virksomheder, ikke som en formildende omstændighed, fordi dette allerede er taget i betragtning ved fastsættelsen af bødens grundbeløb.

190 Parterne er enige om, at det fremgår af ordlyden og opbygningen af 2006-retningslinjerne, at det for at anvende den formildende omstændighed, der fremgår af 2006-retningslinjernes punkt 29, tredje led, er nødvendigt, at det ud over at godtgøre, at selskabets »deltagelse i kartellet var stærkt begrænset«, ligeledes skal godtgøres, at det »undlod at anvende det«. Disse to elementer er kumulative betingelser.

191 Det skal endvidere bemærkes, at det fremgår af 1998-retningslinjernes punkt 3, første led, at en virksomheds »rent passive eller medløbende rolle« ved gennemførelsen af en overtrædelse kunne udgøre en formildende omstændighed. Parterne er enige om, at begrebet »stærk begrænset rolle«, som fremgår af 2006-retningslinjerne, skal fortolkes på samme måde som begrebet »rent passiv rolle«, der fremgår af 1998-retningslinjerne.

Enis passive og/eller marginale rolle i kartellet

– Grundlaget for den anfægtede beslutning

192 I 690. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen forkastet sagsøgerens argumenter for at godtgøre selskabets marginale rolle i kartellet, idet Kommissionen fandt, at Eni i den periode, hvori det deltog i kartellet, ikke havde en anden adfærd end de andre medlemmer, med undtagelse af Sasol. Hvad angår Sasol konkluderede Kommissionen i 685. og 686. betragtning til den anfægtede beslutning, at dette selskab havde haft en ledende rolle, og forhøjede det for dette selskab gældende grundbeløb med 50% som skærpende omstændighed.

193 Ifølge sagsøgeren fremgår det af de administrative sagsakter, at selskabet spillede en marginal rolle under de tekniske møder. Kommissionen har imidlertid i strid med ligebehandlingsprincippet behandlet selskabet på samme måde som de øvrige deltagere.

194 Det følger af fast retspraksis, at der, når en overtrædelse er blevet begået af flere virksomheder, skal foretages en undersøgelse af, hvor intensiv den enkelte virksomheds deltagelse har været (Domstolens dom af 16.12.1975, forenede sager 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 og 114/73, Suiker m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1663, præmis 623), for at fastslå, om der foreligger skærpende eller formildende omstændigheder (Rettens dom af 13.9.2010, sag T-40/06, Trioplast Industrier mod Kommissionen, Sml. II, s. 4893, præmis 105).

195 Retten har allerede tillige fastslået, at den passive rolle som led i 1998-retningslinjernes punkt 3, første led, indebærer, at den pågældende virksomhed holder »lav profil«, dvs. afstår fra en aktiv deltagelse i tilblivelsen af den eller de konkurrencebegrænsende aftaler (dommen i sagen Trioplast Industrier mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 194, præmis 106; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen Cheil Jedang mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 161, præmis 167).

196 Det fremgår endvidere af retspraksis, at blandt de elementer, der kan tages i betragtning som et bevis på en virksomheds passive rolle i et kartel, er dens væsentlige mere sporadiske deltagelse i møderne end de almindelige medlemmer af kartellet, ligesom dens sene indtræden på det marked, hvorpå overtrædelsen er begået, uafhængigt af varigheden af dens deltagelse i overtrædelsen, eller endog udtrykkelige erklæringer herom fra repræsentanter for andre virksomheder, som har deltaget i overtrædelsen (Rettens dom i sagen Cheil Jedang mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 161, præmis 168, og dom af 29.4.2004, forenede sager T-236/01, T 239/01, T-244/01 - T-246/01, T-251/01 og T-252/01, Tokai Carbon m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1181, præmis 331, samt dommen i sagen Trioplast Industrier mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 194, præmis 107).

197 For det første har sagsøgeren gjort gældende, at selskabet gik sent ind på det pågældende marked. Indtil 2002 var dets salg praktisk talt begrænset til alene at forsyne selskaberne SIMP og SER, som aftog mere end 80% af dets produktion af paraffinvoks og råparaffin. Eni begyndte først efter 2002 i stigende omfang at forsyne et større antal slutkunder.

198 Kommissionen har i den forbindelse over for Retten anført, at Agip havde virket på paraffinvoksmarkedet siden 1977.

199 Sagsøgeren har som svar på Rettens skriftlige spørgsmål gjort gældende, at Agip, som sagsøgeren efterfulgte, reelt havde produceret paraffinvoks siden 1975. Sagsøgeren har imidlertid anført, at selskabet indtil 2001 alene solgte til SIMP og SER uden at have en egentlig markedsføringsopbygning til sine produkter.

200 Det skal fastslås, at den blotte omstændighed, at størstedelen af Enis produktion af paraffinvoks blev solgt til SIMP og SER inden 2002, ikke kan godtgøre, at selskabet gik sent ind på det pågældende marked, eftersom produktionen af paraffinvoks og markedsføringen heraf til videreforhandlere eller forarbejdningsvirksomheder ligeledes udgør en tilstedeværelse på markedet.

201 Det skal under alle omstændigheder bemærkes, at den af sagsøgeren omtalte retspraksis, som udgøres af domme vedrørende sen adgang til markedet, vedrører anvendelsen af 1998-retningslinjerne. I disse retningslinjer var bødens størrelse mindre påvirket af overtrædelsens varighed, eftersom antallet af karteldeltagelsen i år kun udgjorde et tillægsbeløb. I opbygningen af 2006-retningslinjerne er antallet af år derimod en multiplicering af salgsværdien, hvorfor bøden er matematisk proportionel med varigheden af deltagelsen i overtrædelsen med undtagelse af den mindre del af bøden kaldet »adgangsbeløbet«.

202 Ifølge den nye opbygning af 2006-retningslinjerne afspejles den sene adgang til markedet følgelig allerede tilstrækkeligt i den begrænsede størrelse af den koefficient, der er fastsat som følge af varigheden.

203 Retten finder, at den omstændighed, at sagsøgeren i nærværende sag inden 2002 solgte den altovervejende del af den paraffinvoks, som selskabet producerede, til to selskaber, ikke udgør en faktor, som kunne udgøre en skærpende omstændighed, selv om den kombineres med de andre forhold, som sagsøgeren har nævnt.

204 Sagsøgerens anbringende må følgelig forkastes.

205 For det andet har Eni gjort gældende, at selskabet ikke var indblandet i bilaterale møder, undtaget når krydsleverancer mellem leverandørerne af paraffinvoks eller råparaffin nødvendiggjorde sådanne kontakter.

206 I denne forbindelse mindes om, at 275. betragtning til den anfægtede beslutning har følgende ordlyd:

»Kommissionen valgte ikke at foretage undersøgelser vedrørende bilaterale kontakter, fordi den indsats, det ville kræve at bevise de yderligere elementer af den foreliggende overtrædelse, uden at det endelige resultat blev kendeligt anderledes, ville have været uforholdsmæssig. Kommissionen valgte af samme grund ikke at foretage undersøgelser vedrørende de øvrige kontakter, der havde fundet sted uden for rammerne af de tekniske møder. Desuden finder Kommissionen, at den har ført tilstrækkeligt bevis for, at der har fundet en samlet og vedvarende overtrædelse sted for så vidt angår den praksis, den har undersøgt.«

207 Det skal derfor fastslås, at Kommissionen heller ikke tog hensyn til forholdene vedrørende de bilaterale kontakter uden om de tekniske møder hvad angår de øvrige karteldeltagere. For alle virksomhederne var karteldeltagelsen godtgjort på grundlag af indholdet af de tekniske møder, som disse deltog i. Sagsøgerens argument om, at selskabet ikke deltog i bilaterale kontakter, kan således ikke godtgøre, at dets deltagelse i kartellet var begrænset.

208 Følgelig skal dette argument forkastes som irrelevant.

209 For det tredje har Eni gjort gældende, at selskabet aldrig har tilsendt sine konkurrenter skrivelser vedrørende sine prisændringer. Blandt de 150 skrivelser, som Kommissionen har indhentet, nævnes sagsøgeren kun to gange som modtager, og det i øvrigt af årsager, der er uafhængige af kartellet, nemlig vedrørende selskabets køb af paraffin fra Sasol.

210 For det første fremgår det af 113. og 299. betragtning til den anfægtede beslutning, at visse karteldeltagere udvekslede de prisskrivelser, som de havde sendt til kunderne. Udvekslingen af prisskrivelserne vedrørte ikke direkte de konkurrencebegrænsende drøftelser og tiltag, der var pålagt Eni, men udelukkende kontrolmekanismen vedrørende iværksættelsen af disse.

211 For det andet har Shell i sin erklæring af 14. juni 2006 anført, at MOL, Eni og Repsol ikke sendte prisskrivelser til deres kunder, men meddelte dem deres priser mundtligt. Total sendte ej heller prisskrivelser ofte. Når der ikke foreligger prisskrivelser sendt til kunderne, kunne en betydelig del af deltagerne, nemlig tre eller fire ud af ni, allerede som følge af sin forretningspraksis følgelig ikke være indblandet i udvekslingen af prisskrivelser mellem konkurrenterne. Dette gælder uafhængigt af, om de havde forsæt til at deltage i en sådan praksis. Disse virksomheder har heller ikke været begunstiget af en formildende omstændighed som følge af en begrænset deltagelse i kartellet.

212 Følgelig har Kommissionen ikke handlet ulovligt ved ikke at tage hensyn til denne omstændighed til fordel for Eni.

213 Argumentet bør derfor forkastes.

214 For det fjerde har sagsøgeren uafhængigt af de bilaterale drøftelser og udvekslingen af prisskrivelser gjort gældende, at selskabets aktivitet i sammenligning med de andre deltageres var begrænset under de tekniske møder. Sagsøgeren har i den forbindelse henvist til Sasols erklæring, hvorefter »Eni ikke var en meget aktiv deltager i »Blue Salon«, og til Shells erklæring, hvorefter »S. hvad angår de ved fælles aftale fastsatte priser under de tekniske møder ikke vidste, om Eni og Repsol, der spillede en meget passiv rolle under de tekniske møder, tiltrådte prisforhøjelsen og de trufne beslutninger«. Sagsøgeren har endvidere gjort gældende, at selskabet var den eneste virksomhed, der ikke bidrog til organisationen af de tekniske møder. Selv Repsol havde organiseret et sådant møde.

215 Retten har i den forbindelse allerede præciseret, at den omstændighed, at andre virksomheder måtte have været mere aktive end en enkelt deltager, ikke indebærer, at sidstnævnte udelukkende har spillet en passiv rolle eller en rolle som medløber. Alene fuldstændig passivitet kan nemlig være omfattet og skal godtgøres af den part, der påberåber sig dette (dommen i sagen Trioplast Industrier mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 194, præmis 108; jf. ligeledes i denne retning dommen i sagen Bolloré m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 50, præmis 611).

216 En sådan fuldstændig passivitet kan ikke udledes af, at en anklaget virksomhed ikke selv har organiseret hemmelige konkurrencebegrænsende møder.

217 Endvidere indeholder Shells erklæring, som er undersøgt ovenfor i præmis 89, faktisk et relevant forhold, som sagsøgeren har påberåbt sig. Den af sagsøgeren nævnte passage er imidlertid ikke i sig selv nok til at godtgørelse, at selskabets karteldeltagelse var stærkt begrænset.

218 Shell har ganske vist henvist til Enis og Repsols repræsentanters mere passive rolle under de tekniske møder. Disses tilstedeværelse under de nævnte møder gav imidlertid de øvrige deltagere det indtryk, at disse to store producenter ligeledes var indblandet i de konkurrencebegrænsende tiltag. Shell har i den samme erklæring endvidere omtalt Eni blandt de virksomheder, der var enedes om prisforhøjelser og minimumspriser.

219 Det skal i den forbindelse bemærkes, at Eni jævnligt deltog i de tekniske møder mellem 2002 og 2005, idet selskabet var til stede ved i hvert fald 10 af de 13 tekniske møder afholdt i denne periode.

220 På baggrund af ovenstående betragtninger fastslår Retten, at Kommissionen hverken har tilsidesat artikel 81 EF, artikel 23 i forordning nr. 1/2003, 2006-retningslinjerne eller ligebehandlingsprincippet ved i 690. betragtning til den anfægtede beslutning at anføre, at »Eni i den periode, hvori [selskabet] deltog i kartellet, ikke havde en anden adfærd end de andre medlemmer«.

221 Sagsøgerens øvrige argumenter kan ikke rejse tvivl om denne konklusion.

222 For det første har sagsøgeren gjort gældende, at selskabet ikke kunne drage fordel af formildende omstændigheder som følge af det reelle samarbejde med Kommissionen uden for samarbejdsmeddelelsen af 2002's anvendelsesområde. Selv om Eni fremlagde alle de oplysninger, som selskabet var i besiddelse af, var det netop som følge af sin marginale rolle inden for rammerne af de tekniske møder ikke i besiddelse af dokumenter om møderne, der kunne styrke antagelsen om kartellets eksistens. Selskabet blev følgelig straffet dobbelt som følge af den manglende anerkendelse af dets passive rolle.

223 For det første var Eni – idet selskabet var bevidst om den konkurrencebegrænsende praksis, der blev ført under de tekniske møder – som Kommissionen med føje har anført, ikke hindret i at indgive en anmodning om bødefritagelse, inden de andre deltagende virksomheder og således være begunstiget af fuldstændig eller delvis bødefritagelse i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002.

224 For det andet skal det bemærkes, at samarbejdsmeddelelsen af 2002's punkt 3 og 4 er affattet således:

»Kommissionen er klar over, at visse virksomheder, som deltager i […] aftaler, er villige til at frigøre sig herfra og underrette Kommissionen om aftalernes eksistens, men afholder sig fra at gøre det på grund af de store bøder, som de eventuelt kan blive pålagt. Kommissionen mente, at det er i [Unionens] interesse at give virksomheder, der samarbejder med Kommissionen, en favorabel behandling. Den interesse, som forbrugerne og borgerne har i, at hemmelige karteller afsløres og straffes, vejer tungere end interessen i at pålægge de virksomheder, der gør det muligt for Kommissionen at afsløre og forbyde sådanne former for praksis, bøder.«

225 Det følger heraf, at formålet med samarbejdsordningen ikke er at give virksomheder, der har deltaget i hemmelige karteller, og som af Kommissionen er blevet underrettet om indledningen af proceduren, mulighed for at slippe for de økonomiske konsekvenser af deres ansvar, men at gøre det lettere at afsløre en sådan praksis i de europæiske forbrugeres og statsborgeres interesse ved at tilskynde deltagere i kartellerne til at afsløre dem og dermed hjælpe Kommissionen under den administrative procedure i dens bestræbelser på at genskabe de relevante faktiske omstændigheder i videst muligt omfang. De fordele, som virksomheder, der deltager i en sådan praksis, kan opnå, kan følgelig ikke overstige det niveau, som er nødvendigt for at sikre den fulde virkning af samarbejdsordningen og af den af Kommissionen afholdte procedure.

226 Der er imidlertid ingen interesse hos de europæiske forbrugere, der tilsiger, at Kommissionen indrømmer bødefritagelse eller nedsættelse af bøden til et større antal virksomheder end det, der er nødvendigt for at sikre den fulde virkning af samarbejdsordningen og dens administrative procedure. Det er følgelig ikke berettiget at indrømme andre virksomheder end dem, der var de første til at fremlægge beviser, der gør det muligt for Kommissionen at foretage kontrolundersøgelser eller at fastslå, at der foreligger en overtrædelse, eller på anden vis hjælper den effektivt under den administrative procedure, en sådan fritagelse eller nedsættelse.

227 Følgelig kan virksomheder, som ikke objektivt har fremlagt oplysninger, der betydeligt fremmer Kommissionens undersøgelse, ikke med føje påberåbe sig omstændigheder, der følger af deres egen situation og ikke af Kommissionens skridt, som angiveligt har besværliggjort deres samarbejde. Værdien af et samarbejde måles nemlig i betragtning af nytten af de pågældende virksomheders bidrag i lyset af Kommissionens administrative procedure.

228 Sagsøgerens argument må følgelig forkastes.

229 For det andet har sagsøgeren gjort gældende, at selv om selskabet deltog jævnligt i de tekniske møder fra 2002 til 2005, var dets interesse begrænset til de tekniske drøftelser og omfattede ikke disse møders konkurrencebegrænsende indhold.

230 Der skal i den forbindelse henvises til analysen ovenfor i præmis 108-114, hvoraf fremgår, at sagsøgeren ikke har godtgjort, at selskabet ikke havde en interesse, og at dette under alle omstændigheder ikke er et relevant forhold ved vurderingen af dets ansvar for den begåede overtrædelse.

231 Det følger heraf, at Kommissionen ikke har handlet ulovligt ved vurderingen af Enis angiveligt marginale og/eller passive rolle i kartellet. Denne vurdering er en del af undersøgelsen af betingelsen om en stærk begrænset deltagelse i kartellet (jf. præmis 220 ovenfor).

– Den anfægtede beslutnings begrundelse

232 Hvad angår den påståede begrundelsesmangel skal det bemærkes, at sagsøgerens argumenter på s. 41-43 i svaret på klagepunktsmeddelelsen i det væsentlige er de samme som dem, der er gengivet ovenfor i præmis 193, 197, 205, 209 og 214.

233 Kommissionens begrundelse for at afvise disse argumenter er ganske vist kortfattet. I 690. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen blot anført, at »Eni i den periode, hvori [selskabet] deltog i kartellet, ikke havde en anden adfærd end de andre medlemmer«.

234 Det følger imidlertid af retspraksis, at begrundelsespligten skal vurderes i kraft af sagens omstændigheder, navnlig indholdet af retsakten, arten af de påberåbte grunde og den interesse, som adressaterne eller andre umiddelbart og individuelt berørte kan have i at modtage forklaringer. Det kræves ikke, at begrundelsen nærmere angiver samtlige relevante faktiske og retlige forhold, i det omfang, hvor spørgsmålet om, hvorvidt begrundelsen i en retsakt opfylder kravene i artikel 253 EF, bør vurderes henset til ikke alene dens ordlyd, men også dens sammenhæng, såvel som samtlige de juridiske bestemmelser, der regulerer det pågældende emne (Domstolens dom af 2.4.1998, sag C-367/95 P, Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, Sml. I, s. 1719, præmis 63, og af 10.7.2008, sag C-413/06 P, Bertelsmann og Sony Corporation of America/Impala, Sml. I, s. 4951, præmis 166 og 178).

235 I nærværende sag har Kommissionen anført, at den kun tog hensyn til perioden, hvor sagsøgeren deltog i kartellet. Kommissionen har således anført, at argumentet om sagsøgerens sene adgang til markedet ikke skulle tages i betragtning.

236 Hvad angår sagsøgerens manglende involvering i de bilaterale kontakter og i udvekslingen af prisskrivelser skal det blot bemærkes, at Kommissionen ikke tog hensyn til oplysninger om bilaterale kontakter uden for de tekniske møder, da den fastslog overtrædelsen (jf. præmis 207 og 208 ovenfor). Kommissionen kan ikke foreholdes en utilstrækkelig begrundelse som følge af en manglende detaljeret undersøgelse af argumenter, som i det væsentlige er irrelevante ved vurderingen af formildende omstændigheder under den anfægtede afgørelses konkrete omstændigheder.

237 Hvad angår Kommissionens konklusion om, at »Eni i den periode, hvori [selskabet] deltog i kartellet, ikke havde en anden adfærd end de andre medlemmer«, skal den begrundelse, som Kommissionen har givet i den henseende, i øvrigt tilføjes den anfægtede beslutnings analyse af de tekniske møders indhold og beviserne vedrørende Enis tilstedeværelse ved disse. Denne analyse og konklusionerne heri skal endvidere vurderes under hensyn til alle de dokumenter og erklæringer, som sagsøgeren er givet adgang til, og som er en del af den anfægtede beslutnings sammenhæng.

238 Såfremt det er korrekt, at Repsol og Shell har bemærket, at Enis repræsentanters adfærd under de tekniske møder var nærmest passiv eller »ikke særlig aktiv«, skal det fremhæves, at Shell i den samme erklæring af 14. juni 2006 ligeledes omtalte Eni blandt de virksomheder, som var enedes om prisforhøjelser og minimumspriser, og præciserede, at MOL, Repsol og Eni ikke sendte skrivelser om prisforhøjelser til kunderne efter de tekniske møder, men »snarere meddelte prisforhøjelserne mundtligt« (jf. præmis 89 ovenfor). Eftersom den anfægtede beslutnings konstateringer af Enis tilstedeværelse ved i hvert fald 10 af de 13 tekniske møder, som fandt sted i fra den 21. februar 2002 til den 28. april 2005, ligeledes er velbegrundede, giver denne beslutning tilstrækkelige oplysninger til at forklare både Eni og EU's retsinstanser årsagerne til, at Enis deltagelse i kartellet ikke kunne anses for stærkt begrænset.

239 Det følger heraf, at Kommissionen ikke har tilsidesat sin begrundelsespligt hvad angår Enis angiveligt marginale eller passive rolle i kartellet.

240 I betragtning af ovenstående undersøgelse skal klagepunktet om manglende anerkendelse af Enis marginale eller passive rolle i overtrædelsen forkastes.

Om Enis manglende gennemførelse af prisfastsættelsesaftalerne

241 Det skal bemærkes, at »den stærkt begrænsede deltagelse« i kartellet og undladelsen af at gennemføre aftalerne er kumulative betingelser for den formildende omstændighed fastsat i 2006-retningslinjernes punkt 29, tredje led. Sagsøgeren har ikke godtgjort, at selskabets deltagelse var stærkt begrænset. Derfor kan dets klagepunkt om, at den anfægtede beslutnings afvisning af disse argumenter vedrørende undladelsen af at gennemføre kartellet var ulovlig, under alle omstændigheder ikke medføre, at det er godtgjort, at Kommissionen har tilsidesat 2006-retningslinjerne.

242 Retten har under alle omstændigheder for fuldstændighedens skyld undersøgt sagsøgerens argumenter.

– Grundlaget for den anfægtede beslutning

243 I 695. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen anført følgende:

»[…] Hvad angår Enis argumenter bemærker Kommissionen, at det fremgår af de oplysninger, som Eni har fremlagt i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, at selskabet forhøjede sine priser fem gange i peioden fra 2002 til 2005. Kommissionen bemærker ligeledes, at såfremt forsøgene på prisforhøjelser ikke skete ofte, skyldes det, at kunderne ikke accepterede dem, og ikke virksomhedens adfærd, som påberåbte sig en formildende omstændighed. Kommissionen finder derfor, at Enis argumenter […] hverken godtgør, at prisforhøjelserne ikke blev gennemført, eller at de ikke blev forsøgt gennemført. Hvad angår prisskrivelserne har Kommissionen ovenfor forklaret, at disse skrivelser ikke var det eneste instrument til iværksættelse. Den omstændighed, at Kommissionen ikke kunne bevise, at disse skrivelser altid blev sendt og modtaget, giver ikke dermed mulighed for at konkludere, at gennemførelsen ikke blev foretaget. Kommissionen finder ligeledes i denne sammenhæng, at oplysningerne om prisforhøjelserne kunne meddeles med andre midler mellem deltagerne i de tekniske møder.«

244 Ifølge retspraksis skal det vurderes, om de af sagsøgerne fremførte omstændigheder er af en karakter, der beviser, at virksomheden i den periode, hvor den deltog i de ulovlige aftaler, i praksis afholdt sig fra at anvende dem ved at handle konkurrencebetonet på markedet (jf. Rettens dom af 9.7.2003, sag T-224/00, Archer Daniels Midland og Archer Daniels Midland Ingredients mod Kommissionen, Sml. II, s. 2597, præmis 268, og dommen i sagen Bolloré m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 50, præmis 625).

245 Det følger endvidere af fast retspraksis, at den omstændighed, at en virksomhed, der bevisligt har deltaget i ulovlig prissamordning med sine konkurrenter, ikke opførte sig på markedet på den måde, der var aftalt med konkurrenter, ikke nødvendigvis er en omstændighed, der bør tages hensyn til som en formildende omstændighed ved udmåling af den bøde, den pålægges. En virksomhed, der til trods for ulovlig samordning med sine konkurrenter anlægger en mere eller mindre uafhængig politik på markedet, forsøger måske blot at udnytte kartellet til sin egen fordel (dommen i sagen Cascades SA mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 144, præmis 269, og i sagen Jungbunzlauer mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 165, præmis 269).

246 I dette øjemed skal det fastslås, om de omstændigheder, sagsøgeren har gjort gældende, viser, at virksomheden i den periode, hvori denne var part i de ulovlige aftaler, reelt undlod at gennemføre aftalerne ved at anlægge en konkurrencebetonet adfærd på markedet, eller at sagsøgeren i det mindste klart og i væsentlig udstrækning overtrådte de forpligtelser, hvorved kartellet skulle gennemføres, i en sådan grad, at det forstyrrede selve dets funktion (Rettens dom af 15.3.2006, sag T-26/02, Daiichi Pharmaceutical mod Kommissionen, Sml. II, s. 713, præmis 113).

247 For det første har sagsøgeren gjort gældende, at selskabet aldrig anvendte de prisforhøjelser, som de andre deltagere besluttede under de tekniske møder. Sagsøgeren har i den forbindelse henvist til argumenterne fremsat som led i det andet anbringende. Tabellen vedrørende prisudviklingen for »133«-paraffin produceret af sagsøgeren viste prisudsving og ikke en række prisforhøjelser som de i den anfægtede beslutning omtalte. Sagsøgeren har endvidere hvad angår salget til SIMP og SER henvist til pristalsreguleringen af dets priser i forhold til noteringerne anført i de *ICIS-LOR* -optegnelsen.

248 Det skal først bemærkes, at lignende argumenter er undersøgt ovenfor i præmis 140 ff.

249 Den ovennævnte tabel vedrører således alene salget af »133«-paraffin til SIMP. I forhold til dette selskab var sagsøgerens priser tilsyneladende nærmest stabile, og SIMP var som følge af sin købekraft godt stillet for at modvirke ethvert af Enis forsøg på prisforhøjelser. Den nævnte tabel indeholder ingen angivelse hvad angår udviklingen af Enis priser i forhold til dets slutkunder, som var mere udsat for den af kartellet følgende prismanipulation. Det skal tilføjes, at »133«-paraffin blot er en af de mange typer paraffinvoks, som sagsøgeren producerer. De af denne meddelte oplysninger er følgelig meget selektive og kan på ingen måde overføres på hele udvalget af paraffinvoks, som sagsøgeren producerer og sælger til samtlige købere.

250 Sagsøgeren kan derfor ikke med føje foreholde Kommissionen, at der ikke var sammenfald mellem de oplysninger, der var tilgængelige ved de tekniske møder, og tabellen i sagsøgernes stævning. Det fremgår nemlig af flere erklæringer, hvortil der henvises ovenfor, at de prisforhøjelser, som blev aftalt på de tekniske møder, normalt ikke kunne gennemføres fuldt ud over for kunderne. Shell har angivet, at ca. to tredjedele af de aftalte forhøjelser kunne gennemføres. Desuden er der flere indikationer i sagsakterne for, at deltagerne ofte ikke kunne gennemføre den aftalte forhøjelse overhovedet. Endvidere koncentrerede deltagerne ofte deres indsats om at opretholde priserne eller stoppe prissvækkelsen og ikke om den koordinerede forhøjelse.

251 Det skal tilføjes, at det fremgår af retspraksis nævnt ovenfor i præmis 42, at beviser vedrørende karteller normalt kun er brudstykkeagtige og spredte som i nærværende sag, hvor Kommissionen kun har kunnet rekonstruere en lille del af de tekniske møder. Allerede af den grund kan Kommissionen kun sjældent undersøge, om resultatet af de ulovlige drøftelser om priserne svarer til de individuelle karteldeltageres anvendte prisudvikling. Det er således ikke berettiget at indrømme deltagerne en fordel som formildende omstændighed ved ikke at have anvendt pristiltagene, alene fordi prisudviklingen på visse produkter, som denne deltager har anvendt, ikke kan sammenlignes med de brudstykkeagtige og spredte oplysninger, som Kommissionen er i besiddelse af.

252 Endelig kan den omstændighed, at prisen for »133«-paraffin, som solgtes til SIMP, kun steg fra 542 EUR den 1. januar 2002 til 588 EUR den 1. april 2005, dvs. med 8,48%, under alle omstændigheder ikke bevise, at Eni tilsidesatte tiltagene vedrørende gennemførelsen af kartellet i en sådan grad, at det forstyrrede selve dettes funktion.

253 Sagsøgerens argumenter vedrørende den pågældende tabel over prisudviklingen kan følgelig ikke godtgøre, at selskabet reelt undlod at anvende den ulovlige adfærd.

254 For det andet har sagsøgeren gjort gældende, at selskabet ikke deltog i udvekslingen af skrivelser om prisforhøjelser til kunder, som blev fælles meddelt af visse andre karteldeltagere.

255 Det er i den forbindelse tilstrækkeligt at henvise til konklusionen ovenfor i præmis 211, hvorefter en betydelig del af karteldeltagerne, nemlig tre eller fire ud af ni, herunder sagsøgeren, ikke sendte prisskrivelser, eftersom disse deltagere meddelte deres priser mundtligt.

256 Gennemførelsen af kartellet foregik endvidere i det væsentlige ved, at man under prisforhandlinger med kunder tog hensyn til de oplysninger, der var modtaget under de tekniske møder. Enis manglende deltagelse i udvekslingen af prisskrivelser kan derfor ikke godtgøre, at selskabet afholdt sig fra at gennemføre overtrædelsen, eftersom udvekslingen snarere var en kontrolmekanisme vedrørende gennemførelsen af pristiltagene.

257 Det fremgår af det ovenstående, at sagsøgerens klagepunkt om, at selskabet angiveligt undlod at gennemføre overtrædelsen, ikke understøttes af de faktiske forhold.

258 Kommissionen har i denne forbindelse derfor hverken tilsidesat artikel 81 EF, artikel 23 i forordning nr. 1/2003, 2006-retningslinjerne eller ligebehandlingsprincippet.

– Den anfægtede beslutnings begrundelse

259 Hvad angår den angivelige tilsidesættelse af begrundelsespligten skal det bemærkes, at 695. betragtning til den anfægtede beslutning suppleres af Kommissionens undersøgelse i den anfægtede beslutning vedrørende de tekniske møders indhold og beviserne vedrørende Enis tilstedeværelse ved disse. Denne undersøgelse og de konklusioner, der fremgår heraf, skal endvidere forstås under hensyn til alle de dokumenter og erklæringer, som sagsøgeren har fået adgang til, og som er en del af den anfægtede beslutnings sammenhæng.

260 Begrundelsen i nærværende sag giver både sagsøgeren og Retten mulighed for at forstå årsagerne til, at Kommissionen har afvist den påståede undladelse af at gennemføre overtrædelsen.

261 Det følger heraf, at ingen af de to kumulative betingelser om anvendelsen af den formildende omstændighed, der er foreskrevet i 2006-retningslinjernes punkt 29, tredje led, er opfyldt i nærværende sag. Kommissionen har nemlig ført tilstrækkeligt bevis for, at Enis deltagelse i overtrædelsen ikke var stærkt begrænset, og at selskabet ikke reelt undlod at gennemføre de konkurrencebegrænsende tiltag ved at handle konkurrencebetonet på markedet.

262 Det skal i øvrigt fremhæves, at Retten har foretaget en detaljeret undersøgelse af den dokumentation, som Kommissionen har lagt til grund i den anfægtede beslutning. Retten konkluderer under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret, at det ikke som følge af sagsøgerens angiveligt begrænsede deltagelse i kartellet, angiveligt marginale eller passive rolle heri, angivelige undladelse af at gennemføre de konkurrencebegrænsende tiltag eller selskabets manglende gennemførelse af kartellet er begrundet at nedsætte den bøde, som sagsøgeren er pålagt.

263 Henset til ovenstående betragtninger bør det femte anbringende forkastes.

Det sjette anbringende om den urigtige manglende hensyntagen til Enis uagtsomhed som formildende omstændighed

264 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen med urette har nægtet selskabet at drage fordel af en formildende omstændighed angående uagtsomhed. Kommissionen har herved tilsidesat artikel 81 EF, artikel 23 i forordning nr. 1/2003 og 2006-retningslinjerne. Sagsøgerne har nedlagt påstand om, at den anfægtede beslutning annulleres, for så vidt som Kommissionen nægtede selskabet at være begunstiget af anvendelsen af denne formildende omstændighed, og følgelig, at der foretages en fornyet beregning af bøden

265 Det skal indledningsvis bemærkes, at det følger af 2006-retningslinjernes punkt 29, andet led, vedrørende formildende omstændigheder, at bødens grundbeløb kan nedsættes, når den pågældende virksomhed beviser, at overtrædelsen blev begået uagtsomt.

266 Det hedder i 708. betragtning til den anfægtede beslutning:

»Eni har ligeledes gjort gældende, at [selskabet] ikke havde forsæt til at begå en overtrædelse, når der tages hensyn til, at selskabets repræsentant […] deltog i møderne uden nogen vilje til at tilsidesætte konkurrencereglerne [...] Under høringen har Eni erklæret, at selskabets repræsentant påtænkte at deltage i lovlige møder i EWF, skønt han faktisk deltog i de tekniske møder. Kommissionen bemærker, at Enis erklæringer ikke er støttet på beviser. Kommissionen finder det lidet sandsynligt, at Enis repræsentanter deltog i møderne uden at have vilje hertil. Hvad angår [MO.'s] opfattelse, som deltog i EWF's møder, forstår Kommissionen ikke, hvordan en sådan misforståelse var mulig, når hverken invitationen til eller organisationen af møderne antydede den mindste forbindelse med EWF.«

267 Sagsøgeren har gjort gældende, at selskabet har bevist sin uagtsomhed. Sagsøgeren har i den forbindelse henvist til et notat fra MO. og D., hans overordnede, hvoraf fremgår, at han deltog i et »møde mellem europæiske producenter af paraffinvoks og råparaffin, organiseret inden for rammerne af EWF, hvori [Eni] for nylig atter var indtrådt«. Det følger heraf, at MO. var overbevist om, at han deltog i lovlige møder organiseret inden for rammerne af EWF.

268 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at der ikke er grundlag for at fastslå, at Eni var uagtsom i nærværende sag, eftersom de tekniske møders konkurrencebegrænsende indhold var klart og åbenbart, og da MO. på trods heraf deltog i i hvert fald 10 af de 13 møder, der blev afholdt fra den 21. februar 2002 til den 28. april 2005.

269 I betragtning af de tekniske møders åbenbart konkurrencebegrænsende indhold er den omstændighed, at det fremgik af M.'s oplysninger til D., at der var tale om møder organiseret inden for rammerne af EWF, uden betydning.

270 Spørgsmålet om, hvorvidt D. havde en korrekt opfattelse af de drøftelser, der fandt sted under de tekniske møder, er i øvrigt uden betydning. Kommissionens beføjelser til at pålægge en virksomhed en bøde, såfremt den har gjort sig skyldig i en overtrædelser, er ikke betinget af, at der foreligger en handling begået af en person, som normalt er bemyndiget til at handle på virksomhedens vegne (Domstolens dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825, præmis 97, og dommen i sagen Tokai Carbon m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 196, præmis 277). MO. skal i sin egenskab af produktmanager, der først var ansat af AgipPetroli og senere af Eni, anses for en person, der normalt er bemyndiget til at handle på Enis vegne.

271 Hvad angår sagsøgerens argumenter om Enis manglende interesse i at deltage i kartellet henvises til analysen ovenfor i præmis 108-121.

272 Det sjette anbringende må derfor forkastes.

Det fjerde anbringende om den urigtige fastsættelse af en skærpende omstændighed som følge af gentagelsestilfælde

273 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat artikel 81 EF, artikel 23 i forordning nr. 1/2003 og 2006-retningslinjerne, retssikkerhedsprincippet og ligebehandlingsprincippet og har foretaget magtmisbrug ved at forhøje bødens grundbeløb med 60% som følge af en skærpende omstændighed i form af gentagelsestilfælde. Sagsøgeren har derfor nedlagt påstand om annullation af den anfægtede beslutning, for så vidt som Kommissionen forhøjede den bøde, som den pålagde selskabet, med 60% som følge af gentagelsestilfælde. Subsidiært har sagsøgeren nedlagt påstand om nedsættelse af den af Kommissionen anvendte forhøjelsessats.

274 I henhold til 2006-retningslinjernes punkt 28 kan bødens grundbeløb forhøjes, når Kommissionen konstaterer, at der foreligger skærpende omstændigheder. En af disse skærpende omstændigheder er gentagelsestilfælde, som er defineret i dette punkt som fortsættelse eller gentagelse af den samme eller lignende overtrædelse, efter at Kommissionen eller en national konkurrencemyndighed har konstateret, at den pågældende virksomhed har overtrådt artikel 81 EF eller 82 EF. I et sådant tilfælde kan bødens grundbeløb forhøjes med op til 100% for den konstaterede overtrædelse.

275 Begrebet gentagelsestilfælde, således som det forstås i en række nationale retsordener, forudsætter, at en person har begået nye overtrædelser efter at være blevet straffet for lignende overtrædelser (Rettens dom af 11.3.1999, sag T-141/94, Thyssen Stahl mod Kommissionen, Sml. II, s. 347, præmis 617, og af 30.9.1999, sag T-203/01, Michelin mod Kommissionen, Sml. II, s. 4071, præmis 284).

276 Et eventuelt gentagelsestilfælde er en af de faktorer, der skal tages hensyn til ved vurderingen af den pågældende overtrædelses grovhed (dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 42, præmis 91, og dommen i sagen Groupe Danone mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 160, præmis 26).

277 I nærværende sag fremgår det af 673. betragtning til den anfægtede beslutning, at Eni eller selskabets datterselskaber havde været adressat for tidligere kommissionsbeslutninger vedrørende karteller. Det drejer sig om Kommissionens beslutning 86/398/EØF af 23. april 1986 vedrørende en procedure i henhold til [artikel 81 EF] (IV/31 149 – Polypropylen) (EFT L 230, s. 1, herefter »Polypropylen-beslutningen«) og Kommissionens beslutning 94/599/EF af 27. juli 1994 om en procedure i henhold til [artikel 81 EF] (IV/31 865 – PVC) (EFT L 239, s. 14, herefter »PVC II-beslutningen«).

278 Sagsøgeren har gjort gældende, at selskabet aldrig har været adressat for en beslutning vedrørende en overtrædelse. Procedurerne, der førte til Polypropylen-beslutningen og PVC II-beslutningen, blev ført mod henholdsvis selskaberne Anic SpA og EniChem SpA. I disse beslutninger var der ikke henvist til Eni. Selskabet modtog ikke anmodninger om oplysninger, deltog på ingen måde i de pågældende procedurer og havde ikke lejlighed til at udnytte sin ret forsvar.

279 Kommissionen kan følgelig ikke i den anfægtede beslutning aktivt tillægge Eni ansvaret for andre retlige enheders handlinger retrospektiv efter 25 år. En sådan tilgang er en tilsidesættelse af princippet om personligt ansvar, retssikkerhedsprincippet samt Enis ret til forsvar, eftersom selskabet ikke ved vedtagelsen af Polypropylen-beslutningen og PVC II-beslutningen havde lejlighed til at bestride sit det ansvar, som Kommissionen senere har tilregnet det i den anfægtede beslutning.

280 Kommissionen har gjort gældende, at sagsøgerens teori er i strid med retspraksis vedrørende formodningen om, at moderselskabet øver en afgørende indflydelse på det helejede eller næsten helejede datterselskabs kommercielle adfærd. Kommissionen skal i et sådant tilfælde ikke fremlægge yderligere beviser, når de pågældende selskaber ikke selv fremlægger oplysninger med henblik på at afkræfte den pågældende formodning. Dette er ikke sket i nærværende sag.

281 Det fremgår af parternes argumentation, at det væsentligste spørgsmål, som Retten skal undersøge som led i dette anbringende, er anvendelsen af formodningen om en økonomisk enhed mellem moderselskabet og datterselskaberne, der er helejede af moderselskabet, som led i den konkrete sammenhæng med et gentagelsestilfælde, når datterselskaberne har begået overtrædelser, som er straffet af Kommissionen som led i tidligere beslutninger, hvori moderselskabet imidlertid ikke er tilregnet et ansvar for datterselskabernes handlinger.

282 Det skal bemærkes, at Unionens konkurrenceret vedrører virksomheders aktiviteter, og begrebet virksomhed omfatter enhver enhed, som udøver økonomisk virksomhed, uanset denne enheds retlige status og dens finansieringsmåde (jf. Domstolens dom af 10.9.2009, sag C-97/08 P, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 8237, præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).

283 En virksomheds konkurrencebegrænsende adfærd kan således tilregnes en anden virksomhed, når førstnævnte ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet under hensyn til de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem disse to virksomheder (Domstolens dom af 28.6.2005, forenede sager C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P og C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5425, præmis 117, og dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 282, præmis 58).

284 I det konkrete tilfælde, hvor et moderselskab ejer 100% af dets datterselskab, som har overtrådt Unionens konkurrenceregler, kan det pågældende moderselskab dels øve afgørende indflydelse på dette datterselskabs adfærd, dels foreligger der en afkræftelig formodning for, at det pågældende moderselskab faktisk øver en afgørende indflydelse på datterselskabets adfærd. Det er under disse omstændigheder tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at hele kapitalen i et datterselskab ejes af moderselskabet, for at formode, at moderselskabet udøver en afgørende indflydelse på dette datterselskabs handelspolitik. Kommissionen vil derefter være i stand til at anse moderselskabet for solidarisk ansvarligt for betaling af den bøde, som er pålagt datterselskabet, medmindre dette moderselskab, som det påhviler at afkræfte den pågældende formodning, fører tilstrækkelige beviser med henblik på at bevise, at dets datterselskab optræder selvstændigt på markedet (jf. dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 282, præmis 60 og 61 og den deri nævnte retspraksis).

285 Det fremgår af retspraksis, at det med henblik på at afkræfte formodningen påhviler de mistænkte selskaber at fremlægge alle oplysninger vedrørende de organisatoriske, økonomiske og retlige forbindelser mellem datterselskabet og moderselskabet, som ifølge disse kan påvise, at virksomhederne ikke udgør en selvstændig økonomisk enhed. Retten skal ved vurderingen nemlig tage hensyn til samtlige de elementer, der er forelagt den, hvis art og betydning kan variere, afhængig af de særlige forhold i de konkrete sager (Rettens dom af 12.12.2007, sag T-112/05, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 5049, præmis 65, og af 13.7.2011, sag T-39/07, Eni mod Kommissionen, Sml. II, s. 4457, præmis 95).

286 I nærværende sag har sagsøgeren gjort gældende, at det forhold, at selskabet senere tilregnes et fiktivt ansvar med henblik på gentagelsestilfælde på grundlag af en formodning om en økonomisk enhed mellem datterselskabet og moderselskabet støttet på kapitalistiske forbindelser, gør denne formodning uafkræftelig, eftersom sagsøgeren ikke kan udøve sin ret til forsvar i de procedurer, der førte til vedtagelsen af Polypropylen-beslutningen og PVC II-beslutningen.

287 Kommissionen har i 674.-676. betragtning til den anfægtede beslutning blot anført, at Polypropylen-beslutningen bl.a. var rettet til Anic, mens PVC II-beslutningen bl.a. var rettet til EniChem. Ifølge Kommissionen var disse virksomheder på tidspunktet for de respektive overtrædelser en del af »koncerner, som senere udviklede sig til i dag at være Eni-koncernen«, hvorfor Eni allerede havde været adressat for tidligere beslutninger, hvorved der blev fastslået en overtrædelse af artikel 81 EF.

288 Endelig anførte Kommissionen på grundlag af dommen i sagen Michelin mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 275 (præmis 290), følgende i 678. betragtning til den anfægtede beslutning:

»[Polypropylen-beslutningen og PVC II-beslutningen] blev vedtaget i forhold til enheder, som var en del af en virksomhed, da overtrædelsen blev begået […] Gentagelsestilfælde kan ligeledes godtgøres i forhold til et datterselskab i en koncern vedrørende en tidligere overtrædelse begået af et andet datterselskab i den samme koncern, selv om moderselskabet ikke var adressat for den tidligere

forbudsbeslutning […] Under alle omstændigheder kan interne omstruktureringer ikke have betydning for vurderingen af, om denne skærpende omstændighed foreligger. Kommissionen bemærker ligeledes, at den ikke er forpligtet til at adressere en beslutning til et højere rangerende selskab, men at den frit kan vælge en beslutnings adressater.«

289 For det første skal det bemærkes, at sagsøgeren i den tvist, der lå til grund for dommen i sagen Michelin mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 275, i modsætning til i nærværende sag ikke bestred, at de to datterselskaber og moderselskabet var en del af samme virksomhed, og heller ikke påberåbte sig en tilsidesættelse af moderselskabets ret til forsvar hvad angår en retrospektiv tilregnelse af ansvaret for en overtrædelse, som blev begået af et andet datterselskab, der var omfattet af den tidligere beslutning. Derfor kunne Retten i den nævnte dom frifinde Kommissionen uden at tage stilling til en eventuel hensyntagen til forhold, der afkræftede ansvarsformodningen eller udøvelsen af retten til forsvar i den sammenhæng. Eftersom Eni i nærværende sag derimod har fremsat tungtvejende argumenter i den forbindelse, kan Retten ikke automatisk overføre afgørelsen fastholdt i dommen i sagen Michelin mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 275, på nærværende sag.

290 For det andet skal der henvises til udviklingen i EU's retsinstansers praksis efter dommen i sagen Michelin mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 275, vedrørende formodningen om moderselskabets faktiske udøvelse af en afgørende indflydelse på datterselskabet, som alene støttes på, at datterselskabets kapital er helejet eller næsten helejet af moderselskabet.

291 Domstolen har navnlig med sin dom af 20. januar 2011, General Química m.fl. mod Kommissionen (sag C-90/09 P, Sml. I, s. 1, præmis 104-109), og af 29. september 2011, Elf Aquitaine mod Kommissionen (sag C-521/09 P, Sml. I, s. 8947, præmis 153, 167 og 168), fremhævet betydningen af at undersøge de straffede virksomheders argumenter om afkræftelsen af formodningen om moderselskabets faktiske udøvelse af en afgørende indflydelse på datterselskabet.

292 For det tredje skal det bemærkes, at eftersom Eni i nærværende sag ikke var adressat for Polypropylen-beslutningen og PVC II-beslutningen, har selskabet i de procedurer, der førte til vedtagelsen af de nævnte beslutninger, ikke haft mulighed fremlægge oplysninger, der kunne afkræfte formodningen om moderselskabets faktiske udøvelse af en afgørende indflydelse på datterselskabet, som ligger til grund for, at Kommissionen mere end 14 år senere som led i den anfægtede beslutning har fastslået, at der foreligger et gentagelsestilfælde i forhold til dette selskab.

293 Kommissionen har ganske vist i klagepunktsmeddelelsen, som blev sendt som led i den procedure, der førte til vedtagelsen af den anfægtede beslutning, i forbindelse med de skærpende omstændigheder anført, at »inden eller under overtrædelsen havde Eni, Shell og Total tidligere været eller var adressater i tidligere kommissionsbeslutninger vedrørende karteller«, og præciseret, at det drejede sig om Polypropylen-beslutningen og PVC II-beslutningen.

294 Denne angivelse i klagepunktsmeddelelsen opfylder imidlertid ikke de krav, der følger af overholdelsen af retten til forsvar, som består i den effektive mulighed for at fremlægge beviser, der kan afkræfte den pågældende formodning.

295 Det skal nemlig – jf. Domstolens praksis – anføres, dels at princippet om overholdelse af retten til forsvar udelukker, at en beslutning, hvorved Kommissionen pålægger en virksomhed en bøde på konkurrenceområdet, uden at den først er blevet meddelt klagepunkterne mod den, kan anses for lovlig, dels at klagepunktsmeddelelsen, henset til dens betydning, utvetydigt skal henføres til en juridisk person, der vil kunne blive pålagt en bøde, og være rettet til denne (jf. Domstolens dom af 3.9.2009, forenede sager C-322/07 P, C-327/07 P og C-338/07 P, Papierfabrik August Koehler mod Kommissionen, præmis 37 og 38, og dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 282, præmis 57).

296 Det kan derfor ikke antages, at Kommissionen i forbindelse med fastslåelsen af den skærpende omstændighed ved gentagelsestilfælde kan antage, at en virksomhed skal holdes ansvarlig for en tidligere overtrædelse, for hvilken den ikke er blevet sanktioneret ved en kommissionsbeslutning, og i forbindelse med fastslåelsen af hvilken virksomheden ikke var adressat for en klagepunktsmeddelelse. En sådan virksomhed har nemlig ikke været i stand til under den procedure, der førte til vedtagelsen af den beslutning, hvorved den tidligere overtrædelse blev fastslået, at fremsætte sine argumenter med henblik på for dens vedkommende at bestride den eventuelle eksistens af en økonomisk enhed med andre virksomheder, der var omfattet af den tidligere beslutning (Rettens dom af 13.7.2011, forenede sager T-144/07, T-147/07 - T-150/07 og T-154/07, ThyssenKrupp Liften Ascenseurs m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 5129, præmis 319).

297 En sådan konklusion gælder så meget desto mere, når proportionalitetsprincippet kræver, at den tid, der er forløbet mellem den pågældende overtrædelse og en tidligere overtrædelse af konkurrencereglerne, tages i betragtning ved vurderingen af virksomhedens tilbøjelighed til at underlægge sig disse regler, og Domstolen har allerede understreget, at Kommissionen ikke kan være bundet af en eventuel forældelsesfrist for en sådan konstatering om gentagelsestilfælde (dommen i sagen Groupe Danone mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 160, præmis 38, og Rettens dom af 18.6.2008, sag T-410/03, Hoechst mod Kommissionen, Sml. II, s. 881, præmis 462), og at en sådan konstatering derfor kan foretages flere år efter fastslåelsen af en overtrædelse, på det tidspunkt hvor det under alle omstændigheder er umuligt for den pågældende virksomhed at bestride eksistensen af en sådan økonomisk enhed, navnlig hvis den ovenfor i præmis 284 nævnte formodning finder anvendelse (dommen i sagen ThyssenKrupp Liften Ascenseurs m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 296, præmis 320).

298 Det kan endelig ikke antages, at moderselskabet i et tilfælde, hvor det ejer næsten hele kapitalen af et datterselskab, ligeledes er adressat for advarslen til datterselskabet, som følger af Kommissionens tidligere beslutning, hvorved datterselskabet blev straffet for en overtrædelse af konkurrencereglerne. Selv om det nemlig ganske vist er rimeligt at antage, at et moderselskab faktisk har kendskab til en tidligere beslutning, som Kommissionen har rettet til dets datterselskab, hvoraf det ejer næsten hele kapitalen, kan et sådant kendskab ikke opveje den manglende fastslåelse i den tidligere beslutning af en økonomisk enhed mellem et sådant moderselskab og datterselskabet med henblik på at pålægge moderselskabet ansvaret for den tidligere overtrædelse og forhøje de bøder, det bliver pålagt på grund af gentagelsestilfælde (dommen i sagen ThyssenKrupp Liften Ascenseurs m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 296, præmis 322).

299 Retten finder følgelig, at Kommissionen ved at fastslå gentagelsestilfældet på grundlag af Polypropylen-beslutningen og PVC II-beslutningen, som Eni ikke var adressat for, og ved at pålægge Eni ansvaret retrospektivt for overtrædelser begået af Anic og EniChem har tildesat Enis ret til forsvar.

300 Denne konklusion ændres ikke af de af Kommissionen fremførte argumenter.

301 Kommissionen har påberåbt sig Rettens dom af 8. juli 2008, BPB mod Kommissionen (sag T-53/03, Sml. II, s. 1333, præmis 368 og 389), og af 30. september 2009, Hoechst mod Kommissionen (sag T-161/05, Sml. II, s. 3555, præmis 147). Retten har i disse domme bekræftet, at gentagelsestilfælde kan fastslås som skærpende omstændighed for så vidt angår overtrædelser, som er begået direkte af datterselskaber, der er forskellige fra moderselskabet.

302 Det skal i den forbindelse blot bemærkes, at Retten i de af Kommissionen omtalte domme hvad angår overholdelsen af retten til forsvar ikke undersøgte, om Kommissionen lovligt retrospektivt kunne pålægge moderselskabet ansvaret for en overtrædelse begået af et datterselskab, der var straffet i en tidligere beslutning. Disse domme kan følgelig ikke påvirke analysen af dette anbringende.

303 Det samme gælder for Rettens dom af 27. september 2012, Shell Petroleum m.fl. mod Kommissionen (sag T-343/06).

304 I den tvist, der lå til grund for dommen i sagen Shell Petroleum m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 303, gjorde sagsøgerne for første gang under retsmødet gældende, at Kommissionen havde tilsidesat deres ret til forsvar ved ikke at have givet dem mulighed for at afkræfte formodningen om moderselskabernes faktiske udøvelse af en afgørende indflydelse på deres datterselskaber for to tidligere overtrædelser, som var taget i betragtning for at fastslå et gentagelsestilfælde.

305 Retten undersøgte imidlertid ikke dette klagepunkt i realiteten, men afviste det fra realitetsbehandling, fordi det var fremsat for sent i henhold til procesreglementets artikel 44, stk. 1, litra c), og artikel 48, stk. 2.

306 Følgelig er dommen i sagen Shell Petroleum m.fl. mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 303, heller ikke til hinder for den ovenfor i præmis 299 valgte løsning.

307 Det følger af det ovenstående, at det fjerde anbringende skal tiltrædes, og at den anfægtede beslutning skal ændres, uden at det er nødvendigt at undersøge sagsøgerens øvrige argumenter som led i dette anbringende.

308 De konsekvenser, der skal drages af den ovenfor i præmis 299 konstaterede ulovlighed, undersøges nedenfor i præmis 309ff.

Om udøvelsen af den fulde prøvelsesret og fastsættelsen af bødens størrelse

309 Ifølge 662. betragtning til den anfægtede beslutning blev grundbeløbet af den bøde, som Eni blev pålagt, fastsat til 13 000 000 EUR.

310 Ifølge 680. betragtning til den anfægtede beslutning forhøjede Kommissionen bødens grundbeløb med 60% som følge af et gentagelsestilfælde, hvorefter bøden udgjorde 20 800 000 EUR.

311 Endvidere har Kommissionen i 713. betragtning til den anfægtede beslutning med henblik på afskrækkelse præciseret, at bødens grundbeløb som følge af Enis størrelse i medfør af 2006-retningslinjernes punkt 30 skulle forhøjes med en koefficient på 1,4. Kommissionen fastsatte således et tilpasset grundbeløb til 29 120 000 EUR. Dette beløb svarer til den bøde, som Eni blev pålagt ved den anfægtede beslutning.

312 I betragtning af den konklusion, som Retten nåede til efter undersøgelsen af det fjerde anbringende (jf. præmis 307 og 308 ovenfor), skal bøden beregnes igen under hensyn til et grundbeløb på 13 000 000 EUR, men uden forhøjelsen på 60% som følge af et gentagelsestilfælde.

313 Eftersom de øvrige forhold til beregningen af bøden forbliver uændrede, skal den bøde, som pålægges Eni, fastsættes til 18 200 000 EUR.

314 Retten finder som led i udøvelsen af sin fulde prøvelsesret, at den således fastsatte bøde er passende under hensyn til grovheden og varigheden af den af sagsøgeren begåede overtrædelse.

Sagens omkostninger

315 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 3, kan Retten fordele sagens omkostninger eller bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger, hvis parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter.

316 I nærværende sag er Kommissionen frifundet for de argumenter, der anfægtede Enis karteldeltagelse. Kun et af de af sagsøgeren fremsatte anbringender er tiltrådt af Retten, hvorfor bøden er nedsat med 37,5%. Retten finder derfor under hensyn til sagens omstændigheder, at sagsøgeren bør bære halvdelen af sine egne omkostninger og betale halvdelen af Kommissionens omkostninger. Kommissionen bærer halvdelen af sine egne omkostninger og betaler halvdelen af sagsøgerens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer

RETTEN (Tredje Afdeling):

1) Den bøde, som er pålagt Eni SpA i henhold til artikel 2 i Kommissionens beslutning K(2008) 5476 endelig af 1. oktober 2008 om en procedure i henhold til artikel 81 (EF) og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39 181 – Lysvoks), fastsættes til 18 200 000 EUR.

2) I øvrigt frifindes Europa-Kommissionen.

3) Kommissionen bærer halvdelen af sine egne omkostninger og betaler halvdelen af Enis omkostninger. Eni bærer halvdelen af sine egne omkostninger og betaler halvdelen af Kommissionens omkostninger.

Czúcz Labucka Gratsias

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 12. december 2014.

Underskrifter

Indhold

Sagens faktiske omstændigheder 2

1. Den administrative procedure og vedtagelsen af den anfægtede beslutning 2

2. Om Eni-koncernen 4

Retsforhandlinger og parternes påstande 5

Retlige bemærkninger 5

1. Det første og andet anbringende om selskabets deltagelse i kartellet vedrørende overtrædelsen af artikel 81 EF 6

Om begreberne aftale og samordnet praksis 6

Principperne for bevisvurderingen 7

Om den anfægtede beslutnings beskrivelse af overtrædelsens primære aspekt 10

Om Enis deltagelse i kartellet som følge af selskabets tilstedeværelse ved det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997 13

Undersøgelse af beviserne 13

Om Enis tilstedeværelse ved det tekniske møde den 30. og 31. oktober 1997 og spørgsmålet om, hvorvidt selskabet tog afstand herfra 14

Konklusion om sagsøgerens deltagelse i kartellet den 30. og 31. oktober 1997 15

Om Enis deltagelse i overtrædelsen fra den 21. februar 2002 til den 28. april 2005 16

Om Enis manglende deltagelse i en aftale eller samordnet praksis vedrørende fastsættelsen af priserne for paraffinvoks 16

– Gennemgang af beviserne 16

– Om Enis tilstedeværelse ved de konkurrencebegrænsende møder og den manglende afstandtagen 19

– Sagsøgerens angiveligt manglende interesse i at deltage i aftaler eller samordnet praksis med henblik på fastsættelse af priser for paraffinvoks 19

– Sagsøgerens alternative forklaring 20

– Om den angivelige mangel på enighed 21

– Om den angivelige manglende deltagelse i en samordnet praksis 23

Enis manglende deltagelse i aftalen eller den samordnede praksis med henblik på udveksling af oplysninger 24

2. Anbringenderne vedrørende beregningen af den bøde, sagsøgeren blev pålagt 26

Det tredje anbringende om en urigtig fastsættelse af en koefficient på 17% som følge af overtrædelsens grovhed og af tillægsbeløbet, det såkaldte »adgangsbeløb« 26

Det femte anbringende om en fejlagtig hensyntagen til Enis marginale rolle i kartellet og selskabets manglende gennemførelse af prisaftalerne som formildende omstændighed 30

Enis passive og/eller marginale rolle i kartellet 30

– Grundlaget for den anfægtede beslutning 30

– Den anfægtede beslutnings begrundelse 35

Om Enis manglende gennemførelse af prisfastsættelsesaftalerne 36

– Grundlaget for den anfægtede beslutning 36

– Den anfægtede beslutnings begrundelse 38

Det sjette anbringende om den urigtige manglende hensyntagen til Enis uagtsomhed som formildende omstændighed 38

Det fjerde anbringende om den urigtige fastsættelse af en skærpende omstændighed som følge af gentagelsestilfælde 39

Om udøvelsen af den fulde prøvelsesret og fastsættelsen af bødens størrelse 44

Sagens omkostninger 44